

[Vwo - havo - vmbo - isk](#)
Directie en Bestuur
Postbus 8007 – 3301 CA Dordrecht
Tel. 078-6526565

Jaarstukken 2017

Stedelijk Dalton Lyceum

Inhoud

BESTUURSVERSLAG	4
1.0 Algemene informatie	7
1.1 Schooltype	7
1.2 Raad van Toezicht	7
1.3 College van Bestuur	7
1.4 Directie.....	7
1.5 Schoolgrootte	8
2.0 Onderwijsverslag	9
2.1 Visie en Missie	9
2.2 Onderwijs op het SDL	9
2.3 Prestatiebox VO	10
2.4 Onderwijsevaluatie locatie Dalton Vakcollege	10
2.5 Onderwijsevaluatie Kapteynweg (KTW)	11
2.6 Onderwijsevaluatie Overkampweg (OVK)	12
2.7 Onderwijsevaluatie ISK	13
3.0 Kwaliteitszorg	15
3.1 Uitwerking	15
3.2 Samenwerkingsverbanden	17
3.3 Horizontale verantwoording.....	17
3.4 Gevoerde beleid inzake afhandeling van klachten.....	18
3.5 Code goed bestuur.....	18
4.0 Sociaal verslag	19
4.1 Opbouw.....	19
4.2 Bevoegdheden	20
4.3 Ziekteverzuim	20
4.4 Functiemix.....	21
4.5 Kwalitatieve strategische personeelsplanning	21
4.6 Gevoerde beleid inzake uitkeringen na ontslag	22
4.7 Personele lasten	22
5.0 Informatie en communicatietechnologie	23
6.0 Huisvesting	24
7.0 Planning en Control	25
7.1 Algemeen.....	25
7.2 Ontwikkelingen gedurende het boekjaar.....	25
7.3 Toestand op balansdatum (solvabiliteit en liquiditeit en weerstandsvermogen)	25
7.4 Behaalde resultaten	26
7.5 Belangrijkste bestuurlijke voornemens en financiële vertaling daarvan.....	26
7.6 In het nieuwe jaar genomen besluiten en de financiële vertaling daarvan	27
7.7 Samenvatting begroting 2018.....	27
7.8 Verslag van beleid van beleggen en belenen (soorten, omvang en looptijd)	27
7.9 Risicoparagraaf	27
7.10 Kasstromen en financieringsbehoeften	27
7.11 Terugkoppeling belangrijkste ontwikkelingen t.a.v. verwachtingen van vorig verslagjaar.....	28
7.12 Financiële instrumenten.....	28
8 Risicoparagraaf	28
9 Continuïteitsparagraaf SDL.....	30
A1 Gegevensset kengetallen	30
A2 Meerjarenbegroting	30
B.1 Aanwezigheid en werking van het interne risico en beheersings- en controlesysteem.....	33
B.2 Belangrijkste risico's en onzekerheden	33
B.3 Rapportage toezichthoudend orgaan	34

JAARREKENING.....	39
Grondslagen van waardering van activa, passiva en resultaatbepaling.....	40
Balans per 31 december 2017.....	45
Staat van baten en lasten 2017	46
Kasstroomoverzicht 2017.....	47
Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans	48
Toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.....	51
Verbonden partijen.....	55
Verantwoording subsidies.....	56
Wet Normering Topinkomens.....	57
Gebeurtenissen na balansdatum.....	62
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.....	63
Bestemming van het resultaat.....	64
Overige gegevens.....	65
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	67

BESTUURSVERSLAG

Inleiding

In dit jaarverslag 2017 leggen wij verantwoording af over het gevoerde beleid in het afgelopen jaar. Het beleid van het Stedelijk Dalton Lyceum (SDL) is vastgelegd in het strategisch beleidsplan (lees schoolplan) 2016-2020 en in de locatieplannen 2017.

De missie van de school

De missie van het Stedelijk Dalton Lyceum is het verzorgen van vernieuwend onderwijs dat geënt is op de werkwijze volgens Dalton-uitgangspunten. Leerlingen worden in een sfeer van openheid gestimuleerd om zelfstandig en met gevoel voor eigen verantwoordelijkheid te werken aan hun persoonlijke ontwikkeling. Er is aandacht voor autonomie van medewerkers en leerlingen. Zij krijgen ruimte om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de vormgeving en de kwaliteit van ons onderwijs en worden hierop aangesproken. Verantwoordelijkheden worden laag in de organisatie gelegd en de schoolorganisatie is daarop ingericht.

Strategisch beleidsplan en de drie pijlers

Het Stedelijk Dalton Lyceum staat voor kwalitatief hoogstaand, pluriform en modern voortgezet openbaar onderwijs voor Dordrecht en omgeving volgens de Dalton uitgangspunten. De profilering van het SDL, onderscheidend naar de verschillende schoolsoorten neemt hier een prominente plek in. Vanuit het strategisch beleidsplan zijn drie pijlers geformuleerd te weten doorlopende leerlijnen tussen PO-VO en tussen vmbo-mbo, optimale samenwerking tussen de vestigingen en verankering van het Daltononderwijs.

Gerealiseerde leerlingenaantallen en financiële ontwikkeling

Het totale aantal leerlingen per 1 oktober 2017 was 2499. Dat is een toename van 40 leerlingen (waarvan een stijging van 93 leerlingen reguliere opleidingen en een daling van 53 ISK-leerlingen) ten opzichte van het daadwerkelijke aantal per 1 oktober 2016. In de begroting 2017 werd een lichte daling van het aantal reguliere leerlingen verwacht.

De instroom van nieuwe leerlingen op de locatie Overkampweg (vwo en gymnasium) is in 2017 toegenomen. Het totale aantal leerlingen kwam op 805 en is daarmee opnieuw licht gestegen.

De locatie Leerpark (vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en (bovenbouw) gemengde leerweg) had in 2017 een totaal aantal leerlingen van 397 en is daarmee ook opnieuw licht gestegen.

De locatie Kapteynweg (mavo en havo) had in 2017 wederom een aanzienlijke toename van het leerlingenaantal en steeg van 1031 naar 1116 leerlingen.

De ISK-afdeling daalde per 1 oktober 2017 naar 181 leerlingen. De beschikbare ruimte op de Eulerlaan voor de ISK-afdeling was hiermee voldoende. De tijdelijke tweede locatie werd niet meer gebruikt.

De prognoses voor de komende jaren voor de regio Drechtsteden laten nog altijd een daling zien van het totale aantal VO-leerlingen. Alhoewel het totale leerlingenaantal van het SDL in 2015, 2016 en 2017 is gestegen, zal het SDL moeten blijven anticiperen op deze leerlingendaling voor de komende jaren en een zeer voorzichtig financieel beleid moeten blijven voeren.

Door de stijging van het aantal reguliere leerlingen per 1 augustus 2017 is er in augustus 2017 een uitbreiding van personeel geweest. Deze uitbreiding is van 1 augustus 2017 tot 31 december 2017 uit eigen middelen gefinancierd. De financiering van deze 93 nieuwe leerlingen vanuit OC&W start per 1 januari 2018.

De werkelijke vervangingskosten voor personeel waren voor 2017 1,4% minder dan in de begroting 2017 was opgenomen. De inhuur van tijdelijk personeel was in 2017 hoger dan

begroot. De inhuur personeel betrof voornamelijk onderwijsgevend personeel, een interim teamleider en de inhuur van een controller.

In 2017 moesten door de toename van het aantal leerlingen meer gelden besteed worden aan boeken en overige leermiddelen.

Er was voor 2017 een positief resultaat begroot. De jaarrekening van 2017 laat een aanmerkelijk hoger positief resultaat zien. Dit hogere positieve resultaat bestaat met name uit een hogere vergoeding vanuit OC&W voor de personele lasten (GPL) en lagere personele lasten dan was voorzien in aanmerking nemend de stijging van het aantal leerlingen. Ook is dit jaar de boekhoudkundige verantwoording van de bekostiging lesmateriaal aangepast volgens de wet- en regelgeving OC&W; dit mede op aanbeveling van de accountant.

Personele ontwikkelingen

De gemiddelde leeftijd van het onderwijsgevend personeel van het SDL, met name van de eerstegraads docenten is nog steeds hoog ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De pensioengerechtigde leeftijd is de laatste jaren steeds verder omhooggegaan en daarnaast zijn de financiële mogelijkheden om eerder te stoppen met werken of meer in deeltijd te gaan werken, verslechterd voor de werknemers. Hierdoor gaan docenten (een aantal jaren) later met pensioen dan in 2014 in de meerjaren prognoses was opgenomen.

In 2017 is wederom een zeer klein aantal eerstegraads docenten met pensioen gegaan. De komende jaren zal een aanzienlijk groter gedeelte van de eerstegraads docenten met pensioen gaan. Dat betekent dat de komende jaren het SDL extra zal moeten investeren in het aantrekken van eerstegraads docenten met name voor die vakgebieden waar grote tekorten in het aanbod zijn of dreigen te ontstaan, de zogenaamde tekortvakken. Het SDL zet nu al extra in om eigen tweedegraads docenten in de tekortvakken te stimuleren hun eerstegraads bevoegdheid te gaan halen.

Het aantal vaste aanstellingen van personeelsleden van de ISK-afdeling was in het voorjaar 2017 te hoog ten opzichte van het gemiddeld aantal leerlingen van de laatste acht jaar (100-115 leerlingen). Dit aantal vaste aanstellingen is in 2017 verder teruggebracht door wederom personeelsleden in vaste dienst van de ISK-afdeling op de andere reguliere afdelingen van het SDL in te zetten. Dit proces zal ook het komend jaar vervolgd moeten worden om zo de vaste kern in overeenstemming te brengen met het aantal leerlingen van de ISK-afdeling. Bij een terugloop van het aantal ISK-leerlingen zou het financieel risico voor het SDL anders te groot zijn.

Het Dalton Vakcollege met de vernieuwde programma's heeft een gespecialiseerde personele bezetting nodig. In 2017 is hiervoor wederom extra geïnvesteerd in de zittende docenten en in het onderwijsondersteunend personeel. Deze extra uitgaven in 2017 voor met name scholing, coaching en intervisie waren noodzakelijk om het onderwijs op het vereiste niveau te houden en de komende jaren verder te verbeteren. De komende jaren zal binnen de financiële mogelijkheden verder gebouwd gaan worden aan dit team van het Dalton Vakcollege.

Kwaliteitskaart

Alle afdelingen van het SDL staan nog steeds door de inspectie als voldoende beoordeeld.

Samenwerking binnen Leerpark

Er wordt binnen het Leerpark met de andere vmbo-school samengewerkt met name op het gebied van huisvestingszaken. De invoering van het Dalton Vakcollege in augustus 2016 en de verdere ontwikkeling in 2017 slaan goed aan. Dit blijkt ondermeer uit de uitslagen van de leerling- en oudertevredenheidsonderzoeken.

Zaken met een politieke of maatschappelijke impact

Er is in 2017 sprake geweest van een aanzienlijk minder aantal leerlingen in de ISK-afdeling dan in 2015 en 2016. Dit werd veroorzaakt door de kleinere vluchtelingenstroom vanuit met name het Midden-Oosten. Er was in januari 2017 een daling van het aantal ISK-leerlingen die in de loop van het jaar 2017 nog verder heeft doorgezet.

Huisvesting en doordecentralisatie

De huisvesting van de mavo-havo-vwo-locaties is in 2017 volgens het MOP aangepakt. De huisvestingskosten van het Dalton Vakcollege zijn relatief hoog door met name de energiekosten. Het gebouw wordt gedeeld met het vmbo van het Insula College, waardoor de kosten gedrukt kunnen worden.

In 2017 is de business case doordecentralisatie huisvesting van het V(S)O door drie schoolbesturen VO waaronder het SDL als onvoldoende bestempeld. Voor het SDL blijft het van het grootste belang dat voor het openbaar voortgezet onderwijs elk financieel risico in de toekomst is afgedekt. In het najaar 2018 wordt gekeken of eventuele vervolgesprekken in de toekomst zinvol kunnen zijn.

M.E.M. van der Krogt,
voorzitter College van Bestuur

mei 2018

1.0 Algemene informatie

1.1 Schooltype

Het Stedelijk Dalton Lyceum is een algemeen toegankelijke openbare scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs in Dordrecht. Het onderwijs wordt gegeven op drie locaties in de sectoren vwo, havo en vmbo. Daarnaast verzorgt de school de Eerste Opvang van Anderstaligen (EOA) binnen de zogenaamde ISK-afdeling op de Eulerlaan.

1.2 Raad van Toezicht

Het Stedelijk Dalton Lyceum (SDL) valt onder het bevoegd gezag van de Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht. Het adres luidt:

Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht
Postbus 8007
3301 CA Dordrecht

Sinds 30 augustus 2012 heeft de Raad van Toezicht een eenhoofdig College van Bestuur aangesteld. De besturingsfilosofie en de strategie is, conform de "Code Goed Onderwijsbestuur", nader uitgewerkt. Het CvB neemt in het kader van de verantwoordingsopdracht deel aan "Vensters voor Verantwoording" van de VO-raad. De schoolleiding (locatiedirecteuren) heeft een uitvoeringsmandaat dat is vastgelegd in een managementstatuut.

Het SDL geeft in het strategisch beleidsplan (schoolplan 2016-2020) de ontwikkelingen aan waarover periodiek wordt gerapporteerd aan de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht bestaat uit:

- Dhr. mr. F. van der Wende (voorzitter, financiën)
- Dhr. J.B.M. Onderwater (vicevoorzitter/secretaris, marketing en communicatie)
- Dhr. drs. R.J.M. van den Broek (financiën, onderwijszaken)
- Mw. mr. F.G. Evenboer-Nijman (juridische zaken, personeelszaken)
- Dhr. J. Mastik (onderwijszaken, bestuurszaken, personeelszaken)

1.3 College van Bestuur

Per 1 januari 2014 heeft de Raad van Toezicht mw. drs. M.E.M. van der Krogt als voorzitter van het College van Bestuur benoemd.

1.4 Directie

Dhr. A.F. Rook, locatiedirecteur Dalton Vakcollege, Leerpark.

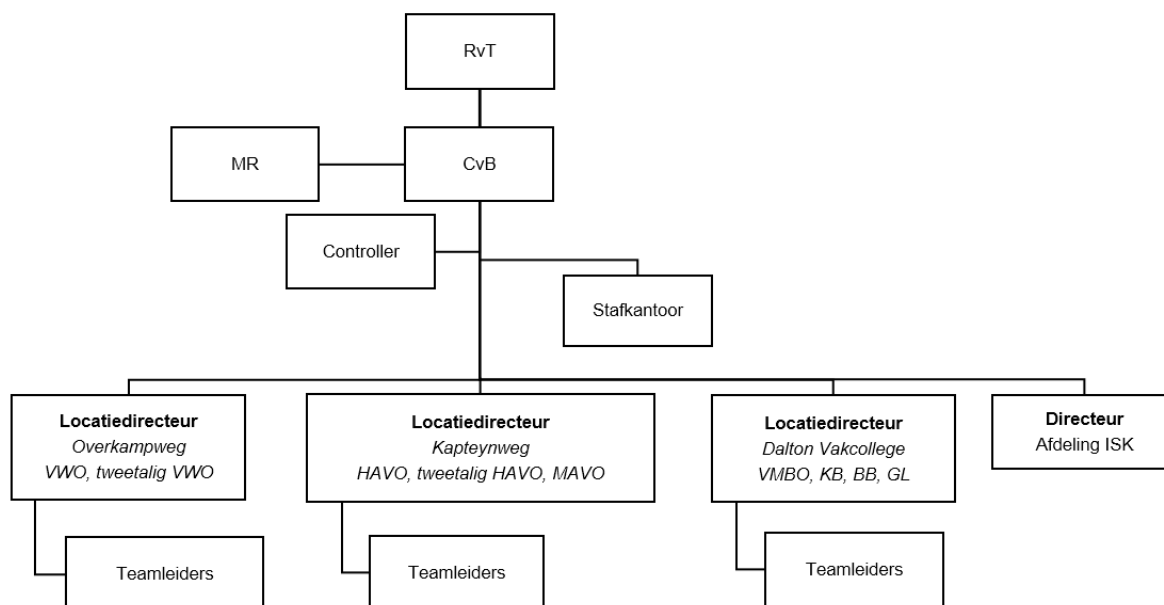
Dhr. drs. L.L. Jongejans, locatiedirecteur Kapteynweg en Eulerlaan (ISK).

Dhr. drs. L.A.F. Gerrits, locatiedirecteur Overkampweg (sinds 1 februari 2017).

Het management wordt gevormd door de voorzitter van het College van Bestuur samen met de locatiedirecteuren.

Het locatiemanagement bestaat uit de locatiedirecteur met de locatie adjunct-directeur en teamleiders.

Organigram:

1.5 Schoolgrootte

Aantal leerlingen (excl. vavo)	okt'17	okt'16	okt.'15	okt.'14	okt.'13	okt.'12
ISK	181	234	188	137	110	106
Leerpark (vmbo-beroepsgericht)	397	396	391	422	484	518
Kapteynweg (vmbo-tl en Havo)	1.116	1.031	957	931	891	895
Overkampweg (vwo en Havo)	805	798	789	841	911	948
Totaal exclusief vavo-leerlingen	2.499	2.459	2.325	2.331	2.396	2.467
VAVO leerlingen	34	29	39	28	40	51

2.0 Onderwijsverslag

2.1 Visie en Missie

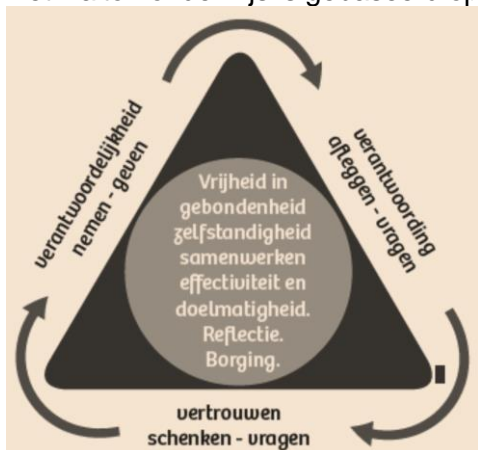
Het Stedelijk Dalton Lyceum heeft de visie en missie geformuleerd in het strategisch beleidsplan (schoolplan) 2016 – 2020. De missie geeft ons een kader voor onze huidige en toekomstige strategische beleidsontwikkeling.

Het Stedelijk Dalton Lyceum is een openbare school die voortgezet onderwijs biedt aan alle jongeren. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen milieu, godsdienst, huidskleur, sekse, nationaliteit en uiterlijk. Gelijkaardigheid, tolerantie en respect zijn de uitgangspunten voor het samenleven en samenwerken op de school.

Het Stedelijk Dalton Lyceum (SDL) streeft naar kwalitatief hoogstaand en pluriform voortgezet onderwijs voor Dordrecht en omstreken, waarbij de Daltonprincipes het uitgangspunt zijn.

Daltononderwijs gaat uit van het gegeven dat elk mens in staat is tot het dragen van verantwoordelijkheid voor zichzelf en zijn omgeving. Het individu wordt gezien in zijn relatie tot de sociale context. In een Daltonschool overheerst het respect voor de leerling als mens. Het kind is in staat tot het dragen van verantwoordelijkheid voor zijn eigen ontwikkeling. Het Stedelijk Dalton Lyceum is lid van de Nederlandse Dalton Vereniging (NDV).

Het Dalton onderwijs is gebaseerd op een zestal pijlers die nauw samenhangen:

Het handelen van de school is erop gericht leerlingen te leren verantwoord om te gaan met vrijheid en is gericht op zelfstandig leren en samenwerken. Leerlingen krijgen structureel ruimte voor creatieve zelfwerkwerkzaamheid en het wordt hen mogelijk gemaakt mede verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leerproces en het sociaal klimaat in de school.

Daarnaast gelden de volgende uitgangspunten. De school respecteert en vertrouwt leerlingen. De school stelt eisen aan de prestaties van leerlingen. Aan leerlingen wordt de mogelijkheid geboden alle facetten van hun persoonlijkheid te ontwikkelen.

De school biedt elke leerling een leerweg, passend bij de eigen capaciteiten met perspectief op doorstroming naar een vervolgopleiding. Om een optimaal resultaat te krijgen zal het SDL waar nodig met anderen samenwerken om zijn missie te realiseren.

2.2 Onderwijs op het SDL

Op vier locaties wordt het volgende onderwijs verzorgd.

Overkampweg : vwo, tweetalig vwo
Kapteynweg : havo, tweetalig havo, mavo, gemengde leerweg (gl)
Dalton Vakcollege : vmbo gemengde leerweg (gl) (in de bovenbouw),
kaderberoepsgerichte leerweg , (kb), basisberoepsgerichte leerweg (bb)

Examen resultaten 2014-2017

Opleiding	Examenjaar 2014		Examenjaar 2015		Examenjaar 2016		Examenjaar 2017	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
OVK								
Vwo	88,89	120	84,80	106	92,08	101	87,5	104
KTW								
Havo	89,36	126	80,51	95	86,72	128	79,8	114
Vmbo-tl	92,50	111	97,78	88	96,55	87	95,2	84
Leerpark								
Vmbo-kb	86,15	56	93,18	41	83,33	36	94,3	53
Vmbo-bb	83,33	35	91,89	34	100	25	100	47
Iwt	90,00	9	55,56	5	100	1	-	-
Vmbo-gl	72,22	13	86,96	20	100	7	87,5	16
		470		389		385		418

Als Daltonschoon willen wij dat onze leerlingen naast het behalen van hoge opbrengsten voor de examens, ook extra competenties ontwikkelen die waardevol zijn voor hun vervolgstudies en voor het goed kunnen functioneren in onze complexe maatschappij. Dit wordt naast de reguliere- en Daltonlessen gerealiseerd in het uitgebreide curriculum van cultuur, sport en maatschappij (CSM) en de mogelijkheid om tweetalig onderwijs te volgen dan wel hiervoor hooggekwalificeerde certificaten te behalen.

2.3 Prestatiebox VO

De school heeft in het kader van de prestatiebox VO gekozen voor continuering van de volgende doelen: focus op bèta, taalontwikkeling Nederlands, tweetalig onderwijs (Engels) en de doorontwikkeling van het vakonderwijs. De focus is blijven liggen op opbrengstgericht werken. Het voor deze doelen ontwikkelde programma vanuit het ondersteuningsprogramma "Scholen aan Zet", is verder uitgevoerd.

2.4 Onderwijsevaluatie locatie Dalton Vakcollege

De doelstellingen voor 2017 waren ten eerste om de onderwijskwaliteit op orde te houden c.q. verder te verbeteren. En ten tweede om door een betere vakinhoudelijke profilering het onderwijs aantrekkelijker te maken voor de leerlingen. Hiermee verbeterden de prestaties van de leerlingen en het team van personeelsleden kreeg hiermee ook meer vertrouwen en meer plezier in hun werk.

Na de invoering in 2016 van het Vakcollege, met in leerjaar 1 en 2 per leerjaar 10 uur beroepsgerichte, praktische lessen, is in 2017 door de praktijkdocenten verder gewerkt aan aanpassingen van het programma Mens & Dienstverlening en het programma Techniek, de twee pijlers van het Vakcollege.

Voor leerjaar 3 en 4 zijn de keuzedelen binnen de te kiezen sectoren HBR, E&O, PIE en ZW in 2017 definitief samengesteld. Het streven is om samen met het da Vinci College per profiel één keuzedeel bij het da Vinci College uit te voeren. Dit is in 2017 al gedeeltelijk gerealiseerd.

De doorlopende leerlijnen met het da Vinci College worden verder ontwikkeld. In het najaar 2017 is hiervoor ook het project Maatwerk doorstroomprogramma's VMBO – MBO gestart. Naast het project Windroos (LOB programma met het da Vinci College)

en de samenwerking binnen de horeca afdeling wordt er nu gewerkt aan de verdere uitbouw van de programma's in de andere afdelingen.

Kengetallen per 1 oktober 2017:

Brugklas:	100 leerlingen
Eindexamenklas:	112 leerlingen
Totaal aantal leerlingen:	397 leerlingen

Slagingspercentages 2017

BB:100%   KB:94,3%

Gemiddeld cijfer CE:

BB: 6,6

KB: 6,3

Verschil SE-CE

BB: -0,45 gering verschil

KB : 0,21 gering verschil

De vaksecties hebben een vakleerplan gemaakt en hebben hierin de resultaten van alle leerjaren meegenomen. Het aantal rapportperiodes is uitgebreid naar vier. Voor alle leerjaren zijn er toetsweken ingevoerd. De vaksecties evalueren iedere periode de resultaten.

Alle lessen van klas 1 en 2 worden gegeven op kaderniveau. Indien het niveau voor een individuele leerling te hoog blijkt, dan kan per vak gekozen worden voor het basisniveau. Elke leerling van het Dalton Vakcollege kan zo een zo hoog mogelijk niveau bereiken. Het niveau kan dus per vak verschillen.

De locatie voldeed aan de regels van de inspectie betreffende onderwijstijd.

Extra bijlessen worden in alle examenvakken gegeven. Dit kan in groepsverband of individueel.

2.5 Onderwijsevaluatie Kapteynweg (KTW)

De speerpunten voor 2017 waren gericht op het optimaliseren van het primaire onderwijsproces waarin we leerlingen naast het verwerven van kennis en vaardigheden ook leren te reflecteren.

Voor meer leerlinggericht werken (meer individuele leerlingenaanpak) en upgraden van het Daltongehalte is in september 2017 de Daltonscholing gestart. Deze intern ontwikkelde scholing (van docenten – voor docenten) is inmiddels door drie groepen docenten gevolgd. Teamleiders bezoeken veel lessen waar dit in de evaluatie ook een onderwerp van gesprek is.

Naast de zogenaamde Digi-klassen zijn de profileringspunten SportXtra, KunstXtra, English Stream met tweetalig onderwijs op de havo en een Anglia programma (versterkt Engels op de mavo) nog steeds voor veel leerlingen aantrekkelijk.

Belangrijk hierbij is het enthousiaste team dat dit draagt.

“Gewone leerlingen zijn ook uitblinkers” is een uitspraak die we recht doen. Elke leerling heeft talenten, soms cognitieve, schoolse, maar ook vaak niet-schoolse talenten. De locatie is er trots op dat ze zich niet alleen richt op ‘uitblinkers’, maar ook op de leerling die hard moet werken voor het diploma.

De school besteedt veel aandacht aan actieve pluriformiteit wat de sociale veiligheid ten goede komt. Het aandacht besteden aan ‘parse’ vrijdag is daar een klein

onderdeel van. In mentorlessen wordt veel aandacht besteed aan de waarde die het SDL hecht aan de veelzijdige achtergronden van onze doelgroep.

Kengetallen per 1 oktober 2017

Aantal leerlingen:

Brugklas	212
Eindexamenklas	247
Totaal	1116

Slagingspercentage 2017

Slagingspercentage: mavo: 95% en havo 79%

Gemiddeld cijfer CE: mavo 6,48; havo 6,33

Verschil CE-SE: mavo -0.06 havo -0.05

Door-, op- en afstroomcijfers.

Cohort schooljaar 1116 leerlingen	17/18	
	aantal	%
Instroom	303	29
In- en uitstroom	239	22
Doorstroom	858	83
Opstroom	63	6
afstroom	64	6
Doublure	69	7
Uitstroom zonder diploma	22	11
Gezakt	31	16
Diploma	165	84
uitstroom	33	3

Onderwijstijd

De school voldoet aan de wettelijke eisen m.b.t. de gegeven onderwijstijd.

2.6 Onderwijsevaluatie Overkampweg (OVK)

De visitatie door de Dalton vereniging gaf aanleiding tot een aantal aanpassingen in de begeleidingsstructuur van de leerlingen. De docententeams zijn geformeerd rond een meer herkenbare groep leerlingen waarbij de kern wordt gevormd door de mentoren van het betreffende leerjaar. Om de leerlingen in de daltongedachte om te laten gaan met meer verantwoordelijkheid zijn er voor alle leerlingen met de mentor en eventueel ouders, reflectiegesprekken geweest.

De overlegstructuur met de verschillende gremia in school voldoet.

De zorgstructuur is versterkt door o.a. meer tijd beschikbaar te stellen voor de zorgcoördinator. Voor leerlingen met stoornissen in het autistische spectrum is er extra ondersteuning voor het organiseren en plannen van hun werk en een rustige werkplek ("huiskamer project"). Dit project is succesvol en wordt gecontinueerd.

Voor talenten en uitblinkers hebben we een breed aanbod. Naast tweetalig gymnasium met IB (hoogst mogelijk onderwijsaanbod) en extra vakken zijn er faciliteiten voor het volgen van bijvoorbeeld masterclasses op universiteiten. Excellentie wordt nadrukkelijk gepromoot en beloond. Deze koers sluit aan bij het vastgestelde SDL strategisch beleidsplan 2016-2020.

Er zijn ruime mogelijkheden om te excelleren in de niet- cognitieve vakken zoals toneel en muziek. Er waren ook in 2017 onder meer de (grotendeels) door leerlingen zelf geproduceerde dansvoorstellingen, open podia, de musical, de (eind)concerten en dramaproducties.

De Overkampweg is de enige gecertificeerde TTO senior school in de Dordtse regio waardoor wij de hoogst haalbare VO- opleiding in Nederland aanbieden. Er is veel aandacht voor begeleiding naar zelfstandigheid, brede persoonlijke ontwikkeling en een goede werksfeer. Dit gebeurt door naast het aanbieden van goed onderwijs ook in te zetten op CSM activiteiten (zoveel mogelijk geïntegreerd in het curriculum) en daarmee gelieerde vakken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de aanwezigheid van het theater.

Voor V4 leerlingen was er ook in 2017 de maatschappelijke stage van een week (waaronder een project samen met een Pools kindertehuis).

Kengetallen:

Leerling aantallen

	Aantal ln 31-12-15	Aantal ln 31-12-16	Aantal ln 31-12-17
brugklas	134	139	146
eindexamenklas	104	104	115
totaal	789	798	805

Doorstroomcijfers (percentages):

	2014-2015	2015-2016	2016-2017
V1 → V2	79	86	89
V2 → V3	94	92	90
V3 → V4	88	91	84
V4 → V5	87	84	91
V5 → V6	91	89	96
V6 → diploma (= slagingspercentage)	86	92	87

Gemiddeld cijfer CE	6,19	6,40	6,36
Verskil SE-CE	0,23	0,22	0,15

Onderwijstijd

De ingeroosterde onderwijstijd is minimaal 5870 (atheneum) en maximaal 6390 klokuur (tweetalig gymnasium) voor V1 t/m V6 en hiermee voldoet de OVK aan de wettelijke voorschriften.

2.7 Onderwijsevaluatie ISK

Gerealiseerde doelen uit het schoolplan 2017:

- Leeropbrengsten: er is een eenduidig document dat functioneert als overdracht document voor de vervolgschool. Verfijning wordt toegepast en het document wordt dit schooljaar verder ingezet.
- Sociale opbrengsten: de nota 'zorg en leerlingenbegeleiding' is verder aangescherpt met de pilot mentor methode 'welkom op school'. "De methode is inmiddels geïntegreerd en onderdeel van de bespreking 'mentoren overleg'.

- Onderwijsproces: dit is meer gericht op aansluiting naar het VO. De decaan ontwikkelt veel nieuwe initiatieven om afspraken te maken met scholen voor VO.
- De kwaliteitsnota is afgerond.
- Het sociaal veiligheidsplan: Met het vak 'omgangskunde' worden de sociale competenties bevorderd.
- Het evalueren van de schoolopbrengsten (systematisch): er is een planmatige aanpak m.b.t. de opbrengsten en de ontwikkeling van de leerlingen, de rapporten en leerlingbesprekingen.

Leerlingen worden gevolgd in het systeem Magister. De mentor is de spil in de aanpak als het gaat om absentie en verzuim. De soms grote afstand naar de school met het OV en afspraken met diverse instanties, zijn er de oorzaak van dat de afwezigheid onder ISK-leerlingen relatief hoog is.

Contacten met vervolgonderwijs en bedrijfsleven.

Er is een doorstroom- en uitstroomcoördinator (decaan) aangesteld. Zij is bezig met het aanscherpen van de contacten met het vervolgonderwijs, zodat de leerlingen een betere doorstroming (binnen het ISK) en uitstroom (na het ISK) krijgen. Er wordt zo snel mogelijk contact gelegd tussen de leerling en zijn of haar toekomstige opleiding (VO en MBO). Er wordt gekeken of een zogenaamde meeloopstage mogelijk is. Zo leren de toekomstige school en de leerling elkaar alvast kennen en kan er gekeken worden of de leerling op het juiste niveau wordt gezet.

In augustus 2017 is gestart met het vak Studieloopbaanbegeleiding. Tijdens deze lessen wordt met leerlingen gewerkt aan een portfolio waarin ze allerlei opdrachten verwerken die belangrijk zijn voor hun vervolgonderwijs. Ze krijgen tijdens deze lessen ook ICT-vaardigheden aangeleerd. Ze raken zo bekend met het (vervolg)onderwijssysteem in Nederland en de mogelijke beroepen.

Kengetallen:

Aantal leerlingen: per 1 oktober 2014: 137
 Aantal leerlingen: per 1 oktober 2015: 155
 Aantal leerlingen: per 1 februari 2016: 213
 Aantal leerlingen: per 1 oktober 2016: 234
 Aantal leerlingen: per 1 oktober 2017: 181

Uitstroom totaal 2016/2017:

Inburgering	54
Mbo-entree	29
Praktijkonderwijs	12
Zmlk	2
1 VMBO BB/KB	16
2 VMBO BB/KB	5
1 VMBO TL	13
1 VMBO TL/Havo	14
2 VMBO TL	9
1 HV	2
3 Havo	3
4 Havo	3
2 mbo	0
Verhuisd	13

De leerlingen voldoen aan de onderwijstijd.

3.0 Kwaliteitszorg

3.1 Uitwerking

Het SDL hecht grote waarde aan het meten van haar kwaliteit en kwaliteitszorg is dan ook speerpunt van beleid. De resultaten van de leerlingen worden periodiek vastgesteld en aan de leerlingen en hun ouders/verzorgers gemeld. De examenresultaten zijn vanzelfsprekend inzichtelijk.

Tevredenheidsonderzoeken

Volgens planning zijn in 2017 onder leerlingen en ouders tevredenheidsonderzoeken gehouden in alle brugklassen en een oudertevredenheidsonderzoek in alle examenklassen. De uitkomsten van de onderzoeken zijn vergeleken met andere scholen (benchmark) en daarnaast is gekeken of het actieplan dat vorig jaar is ingezet verbetering heeft opgeleverd.

Scholen hebben de wettelijke verplichting om hun schoolklimaat en veiligheid te monitoren. In het kader van deze verplichting zijn de uitkomsten van de tevredenheidsonderzoeken in de brugklassen en de examenklassen in Vensters voor Verantwoording gepubliceerd. Pesten komt weinig voor op de locaties, de preventieve aanpak blijkt te werken. Over het schoolklimaat en de veiligheid zijn de leerlingen positief en scoort het SDL boven de benchmark. Als extra ondersteuning voor leerlingen is op het Dalton Vakcollege het programma leefstijl ingevoerd in de mentorlessen, waarin veel aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden.

Vernieuwd toezicht inspectie

De inspectie heeft tijdens een regionale netwerkbijeenkomst voor kwaliteitszorgmedewerkers op de Eulerlaan uitleg gegeven over het vernieuwde inspectie toezicht VO dat per 1 augustus 2017 wordt toegepast. Het nieuwe toezicht is gebaseerd op twee pijlers: stimuleren en waarborgen. De inspectie wil stimuleren dat besturen en scholen stelselmatig werken aan de verbetering van het onderwijs. Alle stappen in het bestuursgerichte toezicht en de nieuwe manier van werken (meer maatwerk) zijn uitvoerig besproken en nader toegelicht.

Scholing

Sinds de opkomst van opbrengstgericht werken is kwaliteitsmanagement zich ook gaan richten op onderwijsontwikkeling en de individuele medewerker. In dat kader heeft de kwaliteitszorg medewerker de training omgaan met belangentegenstellingen gevolgd.

Pilot vragenlijst Elke les een Daltonles

Tijdens twee studiemiddagen is er door docenten een profiel van een Daltonles en een vragenlijst voor leerlingen over de gegeven les ontwikkeld. De docent kan meteen na afname van de vragenlijst de uitkomst bespreken met de klas en nagaan waar eventuele verbeterpunten liggen aan de hand van de input van de leerlingen. De uitkomsten van de vragenlijsten kan de docent inbrengen als input voor functionerings- en beoordelingsgesprekken.

Docenten van de vier locaties hebben aangegeven welke kernwaarden van dalton zichtbaar moeten zijn in elke les en welke in een reeks van lessen. Na deze gesprekken hebben zij verschillende bestaande vragenlijsten besproken en daaruit een vragenlijst opgesteld. Hiermee hebben deze docenten geëxperimenteerd in een klas en hun ervaringen gedeeld tijdens de tweede studiemiddag. Daarna is de vragenlijst voor de pilot opgesteld.

In oktober is deze pilot met de digitale vragenlijst van *Elke les een Daltonles* gestart op alle locaties. Aan de hand van de ervaringen van docenten en leerlingen zal de vragenlijst geëvalueerd worden.

Opbrengsten

Voor het verder verbeteren van de onderwijskwaliteit wordt er schoolbreed ook planmatig en opbrengstgericht gewerkt volgens de PDCA cyclus. Het management heeft zicht op de opbrengsten en stuurt hierop. Op elke locatie is structureel beleid m.b.t. de aanpak van risicoleerlingen en risicovakken. Momenteel zijn op alle locaties de opbrengsten voldoende volgens de eisen van de inspectie.

Om proactief te kunnen acteren op het waarderingskader van de inspectie wordt jaarlijks voor elke locatie de opbrengsten voor de kwaliteitskaart geëxtrapoleerd voor het volgende jaar. Met deze gegevens kan de schoolleiding nog preciezer sturen en planmatig werken aan verbetering van het onderwijs.

Vensters voor Verantwoording

In Vensters voor Verantwoording legt onze school verantwoording af over de gerealiseerde onderwijskwaliteit richting ouders, personeelsleden en andere belanghebbenden. Onder andere zijn zichtbaar de examenresultaten, de groei van leerlingen, oudertevredenheid en veiligheid. De gegevens van de locaties worden jaarlijks geactualiseerd. Ook de uitslagen van de tevredenheidsonderzoeken die in samenwerking met Kwaliteitscholen.nl zijn afgenomen, zijn gepubliceerd. Bij werving van nieuwe leerlingen is Vensters voor verantwoording een belangrijk instrument voor de school.

3.2 Samenwerkingsverbanden

Het SDL participeert in diverse samenwerkingsverbanden. Afhankelijk van de doelstellingen binnen de samenwerkingsverbanden vindt de kwaliteitstoetsing plaats.

- Het SDL neemt deel in het Samenwerkingsverband Regionaal Overleg Openbare Scholen Zuid-Holland-Zuid (ROOZZ). In dit overleg worden onderwijsinhoudelijke, organisatorische en vooral personele zaken besproken. Waar mogelijk wordt in gezamenlijkheid beleid geformuleerd.
- Met de Hogeschool Rotterdam zijn nieuwe leerkrachten opgeleid in de ROOZZ-projecten en wordt er samengewerkt om leerkrachten te rekruteren, coachen en begeleiden o.a. naar het eerstegraadsgebied.
- Het SDL neemt deel aan het samenwerkingsverband Passend Onderwijs voor PO en VO. Alle besturen van het PO en (S)VO zijn hierin vertegenwoordigd.
- Het SDL is lid van de vereniging KIEN die aangesloten scholen in het PO en VO op het gebied van ICT ondersteunt, adviseert, werkzaamheden uitvoert en benodigde materialen aanschaft en onderhoudt.
- Het SDL verzorgt praktijklessen van de beroepsgerichte leerwegen in het samenwerkingsgebouw op het Leerpark in Dordrecht. Waar mogelijk wordt samengewerkt (Stichting tot gebruik, beheer en onderhoud Samenwerkingsgebouw Leerpark Dordrecht).
- Op het Leerpark vindt samenwerking plaats met het ROC da Vinci College. Het betreft samenwerking op diverse niveaus. Vooral het onderwijs, de zorg en de ontwikkeling van de relaties met het bedrijfsleven vormen de kernactiviteit van de samenwerking in de vereniging Servicepunt Leren.
- Met het ROC da Vinci is een samenwerkingsovereenkomst gesloten om onderwijs uit te besteden. Bij het Stedelijk Dalton Lyceum ingeschreven leerlingen kunnen onderwijs volgen op het da Vinci College. Het doel van de samenwerking is om leerlingen met bijzondere kenmerken in staat te stellen hun VO-diploma te halen. Tevens leidt deze samenwerking tot het doelmatiger omgaan met onderwijsvoorzieningen voor o.a. risicoleerlingen en deelnemers Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs (VAVO). Op 1-10-2017 waren er 34 VAVO-leerlingen ingeschreven bij het Stedelijk Dalton Lyceum.
- Samenwerking met enkele regionale scholen in “Focus op bèta”, om het onderwijs in de exacte vakken te verbeteren en stimuleren.
- De school participeert in het regionale samenwerkingsverband voor “Voortijdig Schoolverlaten (VSV).

3.3 Horizontale verantwoording

De belanghebbenden bij de school hebben het recht om op een transparante wijze geïnformeerd te worden over de inzet van de overheidsmiddelen en de opbrengsten daarvan. De (digitale) communicatie hierover is een onderdeel van het instellingsbeleid. Op diverse niveaus (ouders, leerlingen, scholen, bedrijfsleven, politiek) wordt hieraan vormgegeven. De feedback vanuit de belanghebbenden geeft mede richting aan de beleidsontwikkeling en de invulling van het strategisch beleid.

3.3.1. Medezeggenschap

De voorzitter CvB heeft overleg met het dagelijks bestuur van de medezeggenschapsraad, samen met de directeuren met de personeelsgeleding en de algemene vergadering van de medezeggenschapsraad. De financiële positie van de school, onderwijsvernieuwingen en inzet personeel waren in 2017 de belangrijkste bespreekpunten.

3.3.2. Leerlingenraden

Deze locatieraden hebben overleg met de directie over locatieaangelegenheden en activiteiten.

3.3.3. Ouderraden

De ouderraden vergaderen afhankelijk van de locatie zes tot acht keer per jaar. Bespreekpunten zijn meestal locatiegebonden zaken. Roosters, excursies en knelpunten in het onderwijs en organisatie. De locatiedirectie is bij deze vergaderingen aanwezig.

3.3.4. Personeelsraden

De locatiedirecties voeren overleg met het personeel, dat afhankelijk van de locatie in een afzonderlijke raad is vertegenwoordigd. De diverse domeinen van het beleid worden besproken en toegelicht.

3.3.5. Informatie

De informatievoorziening wordt met name digitaal geregeld via de website, specifieke webportalen, Magister en het programma "It's learning". Ook "Vensters voor Verantwoording" (VVV) is bijzonder informatief over de school en de opbrengsten. Daarnaast vindt communicatie met de belanghebbenden plaats via de (digitale) ouderbulletins, nieuwsbrieven, brochures en schoolgids.

3.4 Gevoerde beleid inzake afhandeling van klachten

In 2017 zijn de binnengekomen klachten afgehandeld volgens het klachtenprotocol. Er zijn 4 klachten binnengekomen van ouders. Eén klacht is in behandeling genomen door de landelijke klachtencommissie en deze commissie heeft de school in het gelijkgesteld. Twee klachten zijn direct door de directie van de vestigingen naar tevredenheid van de ouders opgelost. Eén klacht is door de bestuurder volgens het protocol afgehandeld naar tevredenheid van alle betrokkenen. In 2017 is een klacht van een medewerker ten aanzien van de aanstelling afgehandeld door de rechtbank in het voordeel van de werkgever.

3.5 Code goed bestuur

De Stichting voert haar werkzaamheden zoveel mogelijk uit volgens de code Goed bestuur, welke is vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) artikel 103 lid 1 onder a en artikel 24 e1 lid 1 onder e. Er zijn geen afwijkingen van de Code goed bestuur.

4.0 Sociaal verslag

In 2017 is het totale leerlingenaantal gestegen. De personele formatie is per 1 augustus 2017 daarom toegenomen. Het aantal leerlingen op de ISK-afdeling daalde aanzienlijk. Op deze afdeling is de personele bezetting afgenomen met name door het vertrek van tijdelijk personeel. Ook in 2017 waren er nog teveel vaste leerkrachten op deze afdeling ten opzichte van het gemiddelde aantal leerlingen. Er wordt dan ook zwaar ingezet op het verkleinen van deze vaste kern.

medewerkers	1 okt. 2017		1 okt. 2016		1 okt. 2015		1 okt. 2014		1 okt. 2013		1 okt. 2012	
	fte	perc.	fte	perc.	fte	perc.	fte	perc.	fte	perc.	fte	perc.
onderwijzend pers.	166,9	77,5	161,1	75,1	160,7	75,1	160,5	75,3	169,4	75,2	182,5	74,4
onderst. pers.	42,4	19,7	48,6	22,6	46,9	21,9	45,1	21,2	48,9	21,7	52,9	21,6
directieleden	6,0	2,8	4,9	2,3	6,4	3	7,4	3,5	7	3,1	10	4,1
totaal	215,3	100	214,6	100	214,0	100	213,1	100	225,3	100	245,4	100

4.1 Opbouw

In 2017 is de gemiddelde leeftijd iets gestegen ten opzichte van 2016. Doordat enkele vacatures lastig te vervullen waren, is een aantal oudere, ervaren personeelsleden aangetrokken. Het beleid is er nog steeds op gericht om de groep jongere collega's uit te breiden. Indien het leerlingenaantal niet te veel zal dalen en een relatief grotere groep docenten met pensioen gaat, zal de gemiddelde leeftijd weer kunnen dalen. Gemiddelde leeftijd voorgezet onderwijs 2016: 45,6.

Leeftijd per 1 okt	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
gemiddeld	46,4	46,0	48,1	47,2	46,6	46,0	45,6	
aantal	268	266	260	255	267	294	308	305
0 - 24	5.2	6.0	2.1	2.4	3.4	4.8	8.4	9.5
25 – 34	22.4	20.7	20.3	21.6	21.0	20.7	17.5	13.8
35 – 44	13.1	15.0	12.9	14.5	16.1	13.9	15.9	17.7
45 – 54	25.0	23.3	24.1	24.3	24.7	26.9	24.4	26.2
55 – 59	13.0	16.5	21.1	20.8	22.1	18.7	18.2	17.7
60 - 69	21.3	17.7	19.7	16.5	12.7	15.0	15.6	15.1
➤ 69		0.80						
	100	100	100	100	100	100	100	100

Full-/parttime	okt'17		okt'16		okt'15	
fulltime mdw	113	42%	114	43%	101	39%
parttime mdw	155	58%	152	57%	159	61%
totaal	268		266		260	

Geslacht	okt'17			okt'16			okt'15		
	aantal	FTE's	%fte	aantal	FTE's	%fte	aantal	FTE's	%fte
Man	100	88.0	40.9	104	90,9	42,3	107	94,5	44
Vrouw	168	127.3	59.1	162	123,7	57,7	153	119,5	56
Totaal	268	215.3		266	214,6		260	213,9	

4.2 Bevoegdheden

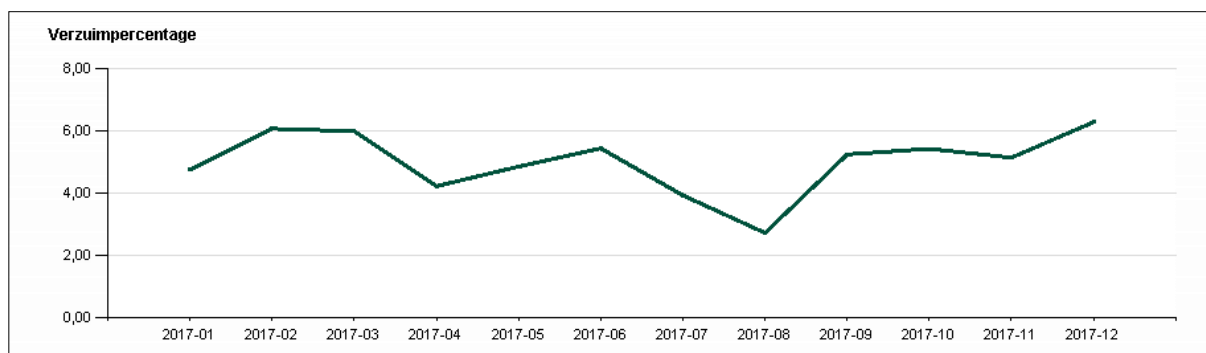
Het invullen van nieuwe vacatures met bevoegde en bekwame collega's was ook in 2017 niet eenvoudig. Door het geringe aanbod was het lastig om bevoegde mensen te vinden. Het landelijk tekort aan bevoegde en bekwame docenten in de zogenaamde tekortvakken wordt steeds meer een probleem. Het percentage onbevoegde collega's is derhalve opnieuw toegenomen. Docenten met een tijdelijke aanstelling binnen het reguliere onderwijs worden verplicht om scholing te volgen om zo gauw mogelijk de vereiste bevoegdheid te kunnen halen.

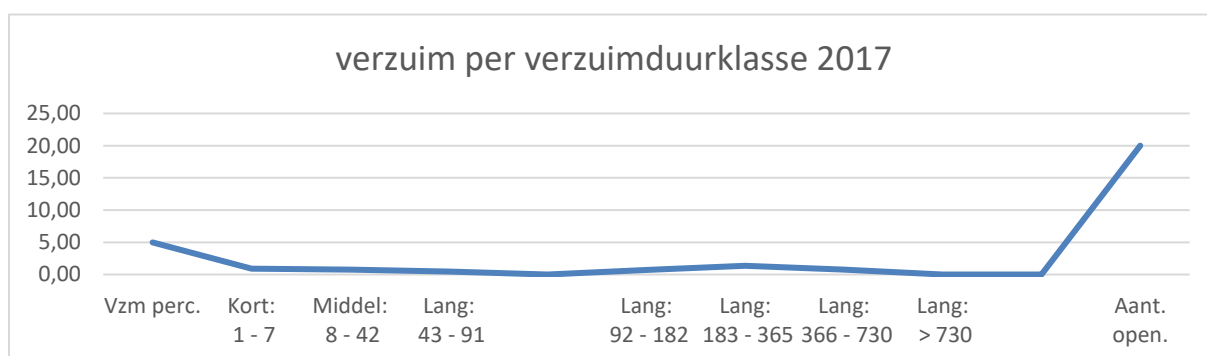
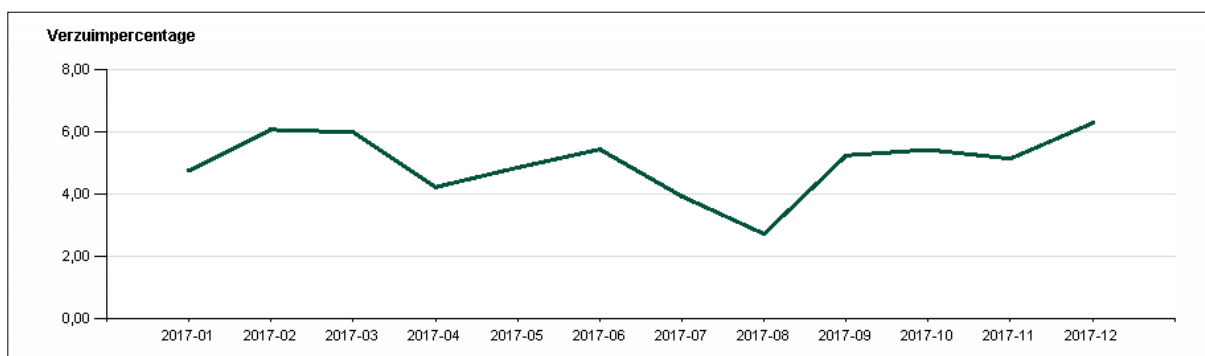
Bevoegdheid	2017	2016	2015	2014	2013	2012
onbevoegd	16 %	14 %	9 %	11 %	17 %	18 %

4.3 Ziekteverzuim

Het afgelopen verslagjaar 2017 is het ziekteverzuim met 2.5 % afgenomen. Het gezondheidsmanagement en de intensieve begeleiding door de bedrijfsarts zijn aangescherpt om het verzuim omlaag te krijgen. De inzet van de verzuimcoach voor de casemanagers (teamleiders en directeuren) begint zijn vruchten af te werpen. De casemanagers geven aan dat zij hierdoor betere verzuimgesprekken kunnen voeren met hun collega's.

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
ZVP	5.0	7,5	7,4	5.4	6.0	5,1	4,1	4,9
ZMF	1.9	1,9	1.9					

4.4 Functiemix

In 2015 zijn met de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad en de onderwijsvakorganisaties nieuwe afspraken gemaakt. Dat betekent dat het voor het SDL meer haalbaar zou moeten zijn om op termijn aan de functiemix-eisen te kunnen voldoen. De afspraken waren als volgt.

Schaal	Per 1 okt 2014	Streefcijfer per 1 okt 2016
LB	13%	11%
LC	55%	57%
LD	31%	32%

Functiemix stand van zaken op 1 oktober 2016: LB 22,1 %, LC 48,1 %, LD 29,8 %.
 Functiemix stand van zaken op 1 oktober 2017: LB 24,5, LC 45,9, LD 29,6

Door het hoge percentage onbevoegde docenten en daarmee de inschaling in LB was het in 2017 niet mogelijk om de streefpercentages voor LC en LD te halen.

4.5 Kwalitatieve strategische personeelsplanning

Voor de komende jaren is de ontwikkeling van het aantal leerlingen en de daarbij behorende inkomsten direct gekoppeld aan de uitgaven voor personeel in relatie tot de benodigde gekwalificeerde personeelsleden. De school heeft het verloop zowel van het personeel per vak als van de aantallen leerlingen goed in beeld om de strategische personeelsplanning adequaat te onderbouwen.

In- en uitstroom	2017		2016	
	fte	%	fte	%
instroom	3.5	1.6	6,0	2.7
uitstroom	2.6	1.2	3.5	1.6

(excl. vervanging)

4.6 Gevoerde beleid inzake uitkeringen na ontslag

In 2017 is er géén ontslagvergoeding verstrekt middels een vaststellingsovereenkomst.

4.7 Personele lasten

In het boekjaar 2017 was er een aantal lastig in te vervullen vacatures en waren er meer langdurig zieken dan begroot. Hierdoor moest meer (en duur) personeel worden ingehuurd dan voorzien.

Het seniorenverlof telt per 31-12-2017 8,1 fte; de kosten hiervan bedragen in 2017 € 305.904,-. Het ziekteverzuim is gedaald en ligt 0,4 procentpunt onder het landelijk verzuimpercentage 2016 van 5,4 %.

In het VO wordt 75% van de wachtgeldkosten betaald door alle VO-scholen tezamen. Deze kosten worden ingehouden door middel van de zogenaamde vereveningsbijdrage (in 2017 voor het SDL ca € 173.000,-). Daarnaast wordt in het VO 25% van de wachtgeldkosten direct ten laste van de laatste werkgever gebracht. Over 2017 was dit voor het SDL € 52.000,-.

5.0 Informatie en communicatietechnologie

In 2017 is het zogenaamde FollowMe printstelsysteem ingevoerd op alle locaties en kan er beveiligd geprint worden met behulp van een token.

In de zomer 2017 zijn alle werkstations uit 2012 vervangen en hiermee is het gewenste vervangingsschema van vier jaar nagenoeg bereikt.

In het kader van informatiebeveiliging en privacy is in maart 2017 door het SDL een KIEN-brede informatiemiddag georganiseerd. Deze bijeenkomst heeft gedurende het jaar geleid tot een aantal vervolgstappen waaronder:

- Het informeren van medewerkers over datalekken en meldplicht datalekken.
- Afspraken over systematiek opslaan schoolgegevens.
- Actualisering van het privacyreglement.
- Bewerksafspraken met het merendeel van de leveranciers van digitaal lesmateriaal.

In 2017 is een bewustwordingscampagne gestart voor het voltallige personeel. Er zijn negen nieuwsbrieven over diverse onderwerpen met betrekking tot informatiebeveiliging en privacy (IBP) gemaaild. In maart 2018 is er een gezamenlijke bijeenkomst voor alle personeelsleden.

Vanuit KIEN wordt informatiebeveiliging voor KIEN en voor alle leden opgepakt voor zover dat valt onder de verantwoordelijkheid van KIEN. KIEN is gestart met het ISAE3402 certificeringstraject en zal daarna de ISO27001/2 certificering oppakken. Hierdoor zijn de leden van KIEN verzekerd dat de juiste technische maatregelen genomen worden op het gebied van informatiebeveiliging en privacy.

Er wordt in 2018 een Functionaris voor Gegevensbescherming aangesteld die voor alle leden van Kien werkzaam zal zijn. In 2018 zal het SDL verdere stappen zetten om aantoonbaar aan de AVG te kunnen voldoen.

In oktober 2017 is KIEN uitgebreid met het openbare basis onderwijs in Dordrecht (OPOD).

In 2017 is gestart met het uitrollen van Windows10 op locaties Overkampweg en Eulerlaan. De andere twee locaties zullen in 2018 volgen.

6.0 Huisvesting

In 2017 heeft op het Dalton Vakcollege de herindeling van de afdelingen verder vorm gekregen. Er zijn hiervoor minimale aanpassingen gedaan. Er is in 2017 door de omgevingsdienst een controle op brandveiligheid uitgevoerd. Er werden geen bijzonderheden geconstateerd.

Op de Kapteynweg is in 2017 het 2^e deel van de 2^e etage opgeknapt. Hiermee zijn met uitzondering van de begane grond alle lesruimten weer in een modern jasje gestoken. De lokalen op de begane grond voldoen nog. Er is in 2017 door de omgevingsdienst een controle op brandveiligheid uitgevoerd. De oude gebruikstoestemming is aangepast waarmee er toestemming is om het aantal leerlingen te mogen huisvesten.

Er is een aanvang gemaakt met het saneren van het asbest dat in de gevels aanwezig is. Dit traject zal nog tot eind 2018 gefaseerd doorlopen.

Op de Overkampweg is in 2017 groot schilderwerk uitgevoerd in alle verkeersruimtes en verblijfsruimtes. Hierdoor heeft de locatie een frisse uitstraling gekregen. Op de 2^e etage zijn de 4 oudste sanitair groepen opgeknapt. Het alarmsysteem is vervangen. Er is dit jaar door de omgevingsdienst een controle op brandveiligheid uitgevoerd. Er werden geen bijzonderheden geconstateerd.

De Eulerlaan valt voor groot onderhoud onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Dordrecht. De gemeente neemt dit serieus, ondanks het tijdelijke karakter van de huisvesting van de ISK-afdeling op deze locatie. In 2017 zijn alle zonweringen vervangen en is er door de gemeente toestemming gegeven voor groot onderhoud van de daken en gevels. Alle kozijnen zijn wind- en waterdicht gemaakt. Er is dit jaar door de omgevingsdienst een controle op brandveiligheid uitgevoerd. De aandachtspunten hieruit zijn direct adequaat opgelost en door de gemeente vergoed.

De gebouwen worden visueel zo aantrekkelijk mogelijk gehouden. Op de Overkampweg zijn er echter nog gedateerde lokalen uit de 1^e uitbreidingsfase. Het sobere investeringsbeleid van de laatste vijf jaren is ook daarom iets verruimd. Er worden bewuste keuzes gemaakt om het lesgeven zo aantrekkelijk mogelijk te houden zoals investeringen in ICT-middelen en in het interieur van de scholen.

In 2017 lag er een business case vanuit de gemeente m.b.t. de doordecentralisatie van de huisvesting onderwijs. Het SDL kon zich niet vinden in deze business case gezien de financiële risico's die hier voor het SDL aan kleefden. Twee andere schoolbesturen VO konden zich ook niet vinden in deze business case waarmee de doordecentralisatie VO niet doorging. Voor het PO werd door de PO- besturen gekozen om hiermee wel in te stemmen.

7.0 Planning en Control

7.1 Algemeen

Een van de doelen voor 2017 op het gebied van planning en control was vaststellen van een nieuw treasurystatuut en een nieuw aanbestedingen handboek. In 2017 zijn beide vastgesteld. In 2016 zijn de belangrijkste processen beschreven, namelijk het inkoopproces, het betaalproces, het personeelsproces, het opbrengstenproces en het treasuryproces. Deze processen zijn opgesteld volgens de werkwijze hoe deze op dit moment is. Naar aanleiding van het vastleggen van deze processen is een start gemaakt met het opstellen van een intern controleplan, welke in november 2017 is vastgesteld. Het intern controleplan zal een verdere uitwerking hebben in 2018.

Een ander doel was het inzoomen op risicomanagement. In de meerjarenbegroting 2017-2020, welke is opgesteld in 2016, is veel aandacht besteed aan financiële risico's en de beheersmaatregelen die worden getroffen. De belangrijkste risico's zijn in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

7.2 Ontwikkelingen gedurende het boekjaar

Gedurende 2017 zijn er 54 meer leerlingen aangemeld dan waar rekening mee was gehouden. Hierdoor is een uitbreiding van het personeel noodzakelijk geweest. Omdat de Rijksbekostiging hiervoor pas in 2018 wordt uitgekeerd heeft het SDL deze uitbreiding voor de periode augustus-december 2017 voorgefinancierd uit eigen middelen. Het ziekteverzuim van 5,0% heeft gezorgd voor minder uitgaven voor vervangingskosten in 2017.

7.3 Toestand op balansdatum (solvabiliteit en liquiditeit en weerstandsvermogen)

De commissie DON stelt een ondergrens voor de solvabiliteit van 30%. De solvabiliteit is bepaald door het eigen vermogen te delen door het totale vermogen. Op 31-12-2017 heeft het SDL een solvabiliteit van 0,32 (2016:0,20). OC&W hanteert voor het onderwijs de solvabiliteit norm 2 (signaleringsgrens van >30%). Deze wordt bepaald door het eigenvermogen en de voorzieningen te delen door het totale vermogen. Op 31-12-2017 heeft het SDL een solvabiliteit norm 2 van 56%. Hiermee ligt deze boven de gestelde signaleringsgrens.

De liquiditeit geeft aan in welke mate een onderneming aan haar lopende betalingsverplichtingen kan voldoen. De commissie DON stelt een bandbreedte tussen 0,5 en 1,5 voor de liquiditeit.

De liquiditeit is bepaald door vlottende activa te delen door de kortlopende schulden. Op 31-12-2017 heeft het SDL een liquiditeit van 1,45 (2016:1,14). De liquiditeit van het SDL ligt daarmee binnen de gestelde bandbreedte.

Het weerstandsvermogen is een ratio die aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele calamiteiten financieel op kan vangen. De commissie Don adviseert een weerstandsvermogen tussen de 10% en 40%.

Het weerstandsvermogen is volgens berekeningswijze 1 bepaald door het eigen vermogen te verminderen met de MVA en te delen door de totale baten. Op 31-12-2017 heeft het SDL een weerstandsvermogen van -1.2% (2016: -6.0%) volgens berekeningswijze 1. Het weerstandsvermogen van het SDL ligt daarmee onder de gestelde grens.

Het weerstandsvermogen is volgens berekeningswijze 2 bepaald door het eigen vermogen te delen door de totale baten. Op 31-12-2017 heeft het SDL een

weerstandsvermogen van 9,5% (2016: 5,6%) volgens berekeningswijze 2. Het weerstandsvermogen van het SDL ligt daarmee onder de gestelde grens.

7.4 Behaalde resultaten

Het resultaat van het SDL over 2017 is € 957.362,- positief. De analyse van dit resultaat is te vinden in het bestuursverslag op pagina vijf en zes.

7.5 Belangrijkste bestuurlijke voornemens en financiële vertaling daarvan

Voor de komende jaren zet het SDL in op verdere verbetering van de onderwijskwaliteit. De budgetten voor de scholingsplannen voor personeelsleden zijn hiervoor in de begroting opgenomen. Daarnaast wordt de public relations verder gestroomlijnd tussen de vestigingen en beter afgestemd met het primair onderwijs. De toegespitste pr-aanpak en intensieve samenwerking blijven binnen de afgesproken financiële kaders van de meerjaren begroting. Het doel van bovenstaande voornemens is met name om een eventuele daling van het reguliere leerlingaantal tot een minimum terug te kunnen brengen.

Het personeelsziekteverzuimbeleid wordt ook de komende jaren intensief aangepakt met als doel om het ziekteverzuim op of onder het landelijk gemiddelde te krijgen.

Ook in de komende jaren wordt de flexibele personele formatie voor de ISK-afdeling zo groot mogelijk gehouden, zodat bij een terugloop van het aantal ISK-leerlingen er geen overformatie ontstaat.

Er wordt met een nieuwe vorm van incasseren van de ouderbijdrage gewerkt die een verlichting geeft van de administratieve afhandelingen op de vestigingen. Hierdoor kan er beter gestuurd worden op de betalingen.

In 2017 is sterk gestuurd om het begrotingsoverschot daadwerkelijk te realiseren, door zo efficiënt mogelijk om te gaan met de personele inzet zonder dat dit ten koste gaat van de onderwijskwaliteit. Ook is er op aanbeveling van de accountant een aanpassing gedaan in de verantwoording van de bekostiging lesmateriaal 2017. Hiermee is de positie van het weerstandsvermogen en daarmee ook de solvabiliteit verbeterd.

- 7.6 In het nieuwe jaar genomen besluiten en de financiële vertaling daarvan**
In 2018 is een nieuw geautomatiseerd personeel systeem in gebruik genomen. Met dit systeem wordt het voor het SDL eenvoudiger om bij (huidige en toekomstige) gewijzigde leerlingenaantallen de juiste formatie te bepalen. Hiermee wordt de inzet van formatie efficiënter bepaald en worden de personeelskosten verlaagd.

7.7 Samenvatting begroting 2018

Exploitatiebegroting 2018

	Begroot 2018
Baten	
Rijksbijdragen	20.646.636
Ov. Overheidsbijdr./-subsidies	32.500
Overige baten	934.251
Totaal baten	21.613.387
Lasten	
Personeelslasten	16.251.620
Afschrijvingen	599.477
Huisvestingslasten	1.597.834
Overige lasten	2.825.365
Totaal lasten	21.274.296
Saldo baten en lasten	339.091
Financiële baten en lasten	4.500
Totaal resultaat	343.591

De begroting 2018 is gebaseerd op het aantal leerlingen per 1 oktober 2017 bij een gelijkblijvende formatie. In tegenstelling tot 2017 wordt voor 2018 geen significante leerlingen stijging per 1 augustus 2018 verwacht, voorfinanciering door het SDL om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen zal dan niet nodig zijn. Wel zal het ziekteverzuim over 2018 op of onder het landelijk gemiddelde moeten blijven om binnen de begroting 2018 te blijven.

- 7.8 Verslag van beleid van beleggen en belenen (soorten, omvang en looptijd)**
Het SDL heeft geen leningen en beleggingen uitstaan per 31-12-2017. Het SDL heeft een treasurystatuut dat voldoet aan de regeling "Beleggen, lenen en derivaten OCW" van 1 juli 2016.
- 7.9 Risicoparagraaf**
De voornaamste risico's en onzekerheden worden in hoofdstuk 8 nader toegelicht.
- 7.10 Kasstromen en financieringsbehoeften**
Het kasstroomoverzicht is terug te vinden in het onderdeel jaarrekening 2017. De kasstroom is ten opzichte van 2016 veel positiever, ook de stand van de liquide middelen per eind 2017 is ruim hoger dan de stand per eind 2016. Per eind 2017 zijn er geen financieringsbehoeften.

7.11 Terugkoppeling belangrijkste ontwikkelingen t.a.v. verwachtingen van vorig verslagjaar

De toename in het leerlingaantal is net als in 2016 de belangrijkste ontwikkeling in 2017. Het leerlingaantal bepaalt de hoogte van de Rijksbijdrage. Deze Rijksbijdrage zorgt voor 96% van de totale baten.

7.12 Financiële instrumenten

Het SDL beschikt over een centrale bankrekening, een spaarrekening en vier locatiebankrekeningen. De locatiebankrekeningen worden indien nodig afgeroomd naar de centrale bankrekening. Deze wordt indien nodig afgeroomd naar de spaarrekening. Het SDL maakt geen gebruik van andere financiële instrumenten.

8 Risicoparagraaf

Hieronder zijn de belangrijkste risico's en de daarmee samenhangende beheersmaatregelen beschreven:

Risico:

Daling in leerlingaantallen en de daarmee samenhangende daling in Rijksbijdragen.

Maatregelen:

Het SDL zet daarom de komende jaren sterk in op verdere verbetering van de onderwijskwaliteit en de public relations om een eventuele daling van het reguliere leerlingaantal tot een minimum terug te brengen.

Risico:

Indien de leerlingendaling plaatsvindt zoals begroot is het risico dat er vanuit het Rijk niet voldoende bekostigd wordt om de personele lasten te dragen.

Maatregelen:

Het SDL zal daarom sterk blijven inzetten op het behouden van een flexibele schil van personeelsleden die groot genoeg is om de mogelijke terugloop van leerlingen en dus van de bekostiging te kunnen opvangen.

Risico:

Onzekerheid over het aantal leerlingen op de locatie ISK en de daarmee samenhangende formatie.

Maatregelen:

Er wordt daarom een flexibele schil van personele formatie aangehouden die uitgaat van een bezetting van de ISK-afdeling van vóór de grote toestroom van vluchtelingen die de laatste twee jaar heeft plaatsgevonden.

Risico:

In de begroting is rekening gehouden met het risico dat niet alle ouders de vrijwillige ouderbijdrage betalen. Een deel van de kosten waar geen inkomsten ouderbijdragen tegenover staan zal door het SDL zelf gefinancierd moeten worden.

Maatregelen:

In 2017 is overgegaan op een nieuw incasseringssysteem voor de ouderbijdrage. Hiermee worden de vrijwillige ouderbijdragen via IDEAL geïncasseerd. De drempel voor ouders om deze vrijwillige ouderbijdrage te betalen, is hiermee verlaagd

Risico:

Verslechtering van de liquiditeitspositie tot onder de normering van de commissie DON

Maatregelen:

De investeringen zullen het komend jaar wederom beperkt zijn en zal het beleid er op

gericht zijn enkel investeringen te doen die noodzakelijk zijn voor een goed en attractief onderwijs en om hogere kosten in de komende jaren te voorkomen.

Risico: Verslechtering van de solvabiliteitspositie

Maatregelen:

Om de solvabiliteitspositie te verbeteren zullen toekomstige positieve resultaten direct ten gunste van het weerstandsvermogen worden gebracht.

Risico:

Verslechtering imago door uitstraling gebouwen Overkampweg en Kapteynweg

Maatregelen:

Het sobere investeringsbeleid van de laatste vijf jaren is iets verruimd. De gebouwen worden visueel zoveel mogelijk geoptimaliseerd. Er worden bewuste keuzes gemaakt om het lesgeven zo aantrekkelijk mogelijk te houden zoals investeringen in ICT-middelen en het interieur van de scholen.

Risico:

Financiële risico's bij doordecentralisatie

Maatregelen:

In 2017 is de business case doordecentralisatie huisvesting van het V(S)O door drie schoolbesturen VO waaronder het SDL als onvoldoende bestempeld. Voor het SDL blijft het van het grootste belang dat voor het openbaar voortgezet onderwijs elk financieel risico in de toekomst is afgedekt. In het najaar 2018 wordt gekeken of eventuele vervolgesprekken in de toekomst zinvol kunnen zijn.

Risico:

Terugloop inkomsten vanuit het Rijk

Maatregelen:

Of de inkomsten vanuit het Rijk op gelijke basis gecontinueerd gaan worden is een risico dat niet of nauwelijks te kwantificeren is.

9 Continuïteitsparagraaf SDL

A1 Gegevensset kengetallen

Kengetal	1-10-2017	1-10-2018	1-10-2019	1-10-2020
Aantal leerlingen	2.513	2.398	2.334	2.272
	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
Personele bezetting in FTE				
Bestuur / management	6,6	6,6	6,6	6,6
Personeel primair proces (OP)	166,9	159,3	147,9	133,7
Ondersteunend personeel (OOP)	42,4	40,5	37,6	34,0

Op basis van evenredigheid in verwachte leerling afname is een verwachte afname in personeel OP en OOP bepaald. (Hierbij is geen rekening gehouden met de daling van het bestuur/management wegens het bereiken van de pensioenleeftijd.)

A2 Meerjarenbegroting

Balans

	werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Vaste activa					
Materiele vaste activa	2.395.636	2.572.938	2.471.917	2.405.944	2.342.033
Financiële vaste activa	20.064	14.045	8.026	2.007	-
Totaal vaste activa	2.415.700	2.586.983	2.479.943	2.407.951	2.342.033
Vlottende activa					
Vorderingen	346.949	372.627	357.996	348.442	339.186
Liquide middelen	3.795.294	4.192.596	4.229.141	4.182.882	4.085.066
Totaal vlottende activa	4.142.243	4.565.223	4.587.138	4.531.324	4.424.252
Totaal activa	6.557.943	7.152.206	7.067.081	6.939.276	6.766.285
Eigen vermogen					
Algemene reserve	2.056.098	2.336.462	2.438.268	2.432.540	2.377.812
Bestemmingsreserve	68.912	54.728	54.728	54.728	54.728
Totaal eigen vermogen	2.125.010	2.391.190	2.492.996	2.487.268	2.432.540
Vorzieningen	1.576.092	1.692.739	1.626.277	1.582.874	1.540.827
Kortlopende schulden	2.856.841	3.068.277	2.947.808	2.869.134	2.792.919
Totaal passiva	6.557.943	7.152.206	7.067.081	6.939.276	6.766.285

Raming van baten en lasten

	werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Baten					
Rijksbijdragen	21.527.409	20.646.636	19.668.608	19.100.586	18.532.602
Ov. Overheidsbijdr./-subsidies	36.873	32.500	32.500	32.500	32.500
Overige baten	829.566	934.251	899.443	875.837	853.482
Totaal baten	22.393.848	21.613.387	20.600.551	20.008.923	19.418.584
Lasten					
Personeelslasten	16.545.136	16.251.620	16.366.195	16.495.198	16.626.494
Afschrijvingen	589.171	599.477	584.519	579.826	575.280
Huisvestingslasten	1.501.804	1.597.834	1.479.598	1.481.211	1.479.737
Overige lasten	2.801.173	2.825.365	2.735.986	2.677.615	2.621.068
Totaal lasten	21.437.284	21.274.296	21.166.298	21.233.850	21.302.579
Saldo baten en lasten	956.564	339.091	-565.747	-1.224.927	-1.883.995
Financiële baten en lasten	-798	4.500	-4.500	-4.500	-4.500
Totaal resultaat	957.362	343.591	-570.247	-1.229.427	-1.888.495
Taakstelling			560.000	1.225.000	1.890.000
Totaal resultaat	957.362	343.591	-10.247	-4.427	1.505

Belangrijke ontwikkelingen in de baten en lasten, mede op basis van ontwikkelingen van kengetallen en bekostigingsvariabelen

De Rijksbijdragen zijn gebaseerd op basis van de verwachte ontwikkeling in leerlingaantallen. Het effect van de aanpassing in verantwoording van de bekostiging lesmateriaal is nagenoeg nihil. Voor de schooljaren 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021 wordt een daling verwacht van in totaal 191 leerlingen. Ruim 60% van deze daling, te weten 115 leerlingen, komt voor rekening van de ISK-afdeling. De overige daling van 76 leerlingen is gebaseerd op demografische ontwikkelingen bij een gelijkblijvend marktaandeel. De overige overheidsbijdragen en subsidies is een vaste bijdrage van de Gemeente Dordrecht voor het gebruik van sportvelden. Vanaf 2019 is te zien dat het resultaat omslaat indien de daling in leerlingaantallen plaatsvindt zoals begroot en de formatie onvoldoende krimpt. Dit negatieve resultaat zal opgevangen moeten worden door de inzet van een flexibele schil. De flexibele schil is voor 2018 toereikend, voor 2019 en 2020 is deze nagenoeg toereikend.

Belangrijke ontwikkelingen in het huisvestingsbeleid en de financiering daarvan

Het sobere investeringsbeleid van de laatste vijf jaren is iets verruimd. De gebouwen worden visueel zoveel mogelijk geoptimaliseerd. Er worden bewuste keuzes gemaakt om het lesgeven zo aantrekkelijk mogelijk te houden: het schoolmeubilair is in goede staat; de personeelskamers zijn modern ingericht; docenten krijgen ruime ICT-faciliteiten in en buiten de lokalen; de leerling toiletruimtes zijn gemoderniseerd. Er is geen sprake van achterstallig schilderwerk. De gymzalen worden binnen de wettelijke kaders goed onderhouden. Er zullen nog akoestische aanpassingen noodzakelijk zijn. Deze aanpassingen staan voor 2018 in de planning.

De huisvestingskosten van de vier gebouwen lopen sterk uiteen. De vestigingen Overkampweg en Kapteynweg zijn aanzienlijk goedkoper in onderhoud, energie en schoonmaak dan het Leerpark. Deze kosten worden bovenschools verdeeld over de vestigingen, waarmee de OVK en de KTW bijdragen aan de kosten van het Dalton Vakcollege.

Zelfs bij een volledige bezetting van het Leerpark (= 1100 leerlingen Dalton Vakcollege tezamen met H3O) blijft het Leerpark een dure vestiging ten opzichte van de andere vestigingen.

Een terugloop van het aantal leerlingen op het Dalton Vakcollege betekent dat de dekking voor deze hoge kostenpost kleiner wordt.

Er zijn maatregelen genomen om de schoonmaakkosten van het Dalton Vakcollege terug te brengen en deze zijn vanaf 1 januari 2017 geëffectueerd. Het is moeilijk om de energiekosten van het Dalton Vakcollege naar beneden te brengen, gezien de contractuele verplichtingen die er liggen en de architectonische vormgeving van het gebouw Leerpark. Het gebouw op het Leerpark dateert uit 2008 en verkeert in goede staat.

De huisvestingskosten voor de vestiging Eulerlaan van de ISK-afdeling zijn in overeenstemming met de vergoedingen gebaseerd op de aantallen leerlingen. Mocht dit aantal leerlingen sterk terug gaan lopen, dan kan het SDL zonder extra kosten het pand van de Eulerlaan aan de gemeente teruggeven. De ISK-afdeling zal dan afhankelijk van de bezetting van de gebouwen en het aantal ISK- leerlingen ondergebracht kunnen worden in één van de vestigingen van het SDL.

Het gebouw Kapteynweg dateert uit 1981. De algehele staat is goed, maar er worden substantiële risico's genoemd voor de kozijnen. De technische levensduur is vijf jaar geleden beëindigd. In 2018 worden de kozijnen zodanig gereviseerd dat zij op orde blijven tot de verwachte renovatie/nieuwbouw in 2028.

Het gebouw Overkampweg dateert uit 1988 (semi-permanent) met een vleugel uit 2000 en een theaterzaal uit 2002. De staat van dit gebouw is voldoende, maar er zijn diverse incidentele gebreken geconstateerd die spoedig hersteld moeten worden. In 2028 moet volgens dit rapport en volgens de nieuwe norm renovatie plaatsvinden. Volgens de bestaande norm zou nieuwbouw moeten plaatsvinden. De te verwachten risico's worden als matig bestempeld; deze hebben betrekking op het dak.

In 2019 staat de vervanging van het dak in het meerjarenonderhoudsplan. Regelmatige controle en schoonmaak en tijdig herstellen van lekkages kunnen waarschijnlijk deze termijn verlengen naar maximaal 2025.

Doordecentralisatie

In 2017 is de business case doordecentralisatie huisvesting van het V(S)O door drie schoolbesturen VO waaronder het SDL als onvoldoende bestempeld. Voor het SDL blijft het van het grootste belang dat voor het openbaar voortgezet onderwijs elk financieel risico in de toekomst is afgedekt. In het najaar 2018 wordt gekeken of eventuele vervolggesprekken in de toekomst zinvol kunnen zijn.

Belangrijke ontwikkelingen in overige voorgenomen investeringen en projecten

De investeringen op het gebied van groot onderhoud worden geëgaliseerd door een Meerjaren Onderhoudsplan. Pc's, laptops, e.d. worden via een vervangingsschema om de 4 jaar vervangen. Investeringen in netwerk en overige ICT hardware lopen via de coöperatie KIEN. In 2017-2018 zal het meerjaren ICT onderwijsplan voor het SDL verder worden uitgerold.

Belangrijke ontwikkelingen in verwachte mutaties in reserves en voorzieningen

Algemene reserve: Het saldo van baten en lasten (resultaat) zal jaarlijks toegevoegd worden aan de algemene reserve.

Personeelsvoorzieningen:

Een voorziening voor jubilea. Een voorziening waaruit de uit te keren bedragen van een 25-jarig c.q. 40 jarig jubileum worden betaald.

De voorziening wordt jaarlijks herzien en indien nodig wordt de voorziening bijgesteld naar de verwachte situatie op dat moment.

Een voorziening voor spaarverlof. Dit is een aflopende voorziening aangezien spaarverlof niet meer kan worden opgebouwd. Er wordt niet meer gedoteerd aan deze voorziening.

Een voorziening voor duurzame inzetbaarheid. Deze wordt bepaald op basis van opbouw en opname van uren van personeelsleden die aan hebben gegeven deze uren jaarlijks te willen sparen. De voorziening wordt jaarlijks herzien en indien nodig wordt de voorziening bijgesteld naar de verwachte situatie op dat moment.

Onderhoudsvoorziening:

Jaarlijks wordt er op basis van het meerjarenonderhoudsplan een bedrag aan de voorziening gedoteerd. Dit MOP is gebaseerd op het verwachte onderhoud voor de komende 10 jaar.

B Overige rapportages

B.1 Aanwezigheid en werking van het interne risico en beheersings- en controlesysteem

De aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersing en controlesysteem heeft de aandacht. In 2016 is hier een start mee gemaakt, de risico's zijn inzichtelijk gemaakt, de belangrijkste processen zijn inzichtelijk gemaakt en verantwoordelijkheden in verdeling van werkzaamheden tussen het SDL en het administratiekantoor zijn inzichtelijk gemaakt. In 2017 is een interncontroleplan opgesteld en vastgesteld. Ook is er een start gemaakt met de uitrol van dit controleplan, in 2018 zal dit verder worden uitgewerkt.

B.2 Belangrijkste risico's en onzekerheden

De belangrijkste risico's en onzekerheden zijn terug te lezen in hoofdstuk 8.

B.3 Rapportage toezichthoudend orgaan

De Raad van Toezicht is bij besluit van 19 juni 2012 benoemd door de gemeenteraad van Dordrecht.

De Raad van Toezicht is sinds 1 januari 2015 als volgt samengesteld, waarbij tevens de taakverdeling is aangegeven:

Dhr. drs. R.J.M. van den Broek (financiën, onderwijszaken)
Mw. mr. F.G. Evenboer-Nijman (juridische zaken, personeelszaken)
Dhr. J. Mastik (onderwijszaken, bestuurszaken, personeelszaken)
Dhr. J.B.M. Onderwater (vicevoorzitter/secretaris, marketing en communicatie)
Dhr. mr. F. van der Wende (voorzitter, financiën)

Nevenfuncties

Onderstaande leden van de Raad van Toezicht hebben naast hun werkzaamheden voor de Stichting Openbaar Onderwijs in Dordrecht de volgende nevenfuncties:

Dhr. J.B.M. Onderwater
-ambassadeur voor het Nationaal Integratiefonds en het Nationaal Integratiediner (onbezoldigd)
-ambassadeur voor the National Campaign for Tibet (onbezoldigd)
-ambassadeur voor Net4Kids (onbezoldigd)

Dhr. drs. R.J.M. van den Broek
-Lid Raad van Toezicht Borgesiusstichting voor basisonderwijs vanaf 1 september 2016 (bezoldigd)

Dhr. mr. F. van der Wende
-bestuurslid Stichting Theatrum Vitae (onbezoldigd)

Leden van de Raad van Toezicht ontvangen jaarlijks de volgende vacatievergoeding:
De voorzitter ontvangt € 5500,- bruto.
De vicevoorzitter/secretaris ontvangt € 4600,- bruto.
De overige leden ontvangen € 3700,- bruto.

De leden van de Raad van Toezicht hebben een zittingstermijn van 4 jaar en kunnen maximaal één maal herbenoemd worden.

Rooster van aftreden Raad van Toezicht

Mw. mr. F.G. Evenboer-Nijman 30-06-2019
Dhr. J.B.M. Onderwater 30-09-2019
Dhr. mr. F. van der Wende 31-12-2019
Dhr. J. Mastik 19-06-2016
(herbenoemd voor de periode 20-06-2016 – 19-06-2020)
Dhr. drs. R.J.M. van den Broek 19-06-2016
(herbenoemd voor de periode 20-06-2016 – 19-06-2020)

Zelfevaluatie Raad van Toezicht

Conform de Governance Code dient een Raad van Toezicht jaarlijks haar eigen functioneren te evalueren. Deze evaluatie heeft in februari 2017 plaatsgevonden. Deze evaluatie heeft geen bijzondere aandachtspunten opgeleverd

De Raad van Toezicht heeft zich in de verslagperiode evenals in 2016 met name gericht op:

- de financiële situatie van de organisatie, waaronder de goedkeuring van de jaarrekening 2016 en de goedkeuring van de begroting 2017;
- de kwaliteit van het onderwijs in het licht van de rapporten van de Inspectie van het Onderwijs, de rapporten over de toekomst van het onderwijs en het strategisch beleidsplan van het Dalton Lyceum;
- het HRM-beleid gezien het strategisch belang daarvan voor de organisatie;
- de mogelijke doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting en de eventuele gevolgen voor het Dalton Lyceum;
- de ontwikkeling van de Internationale Schakelklas met inbegrip van de financiële aspecten.

Financiële bevindingen

Gegeven de financiële kengetallen uit de jaarrekening 2017, de goedgekeurde begroting 2018 alsmede de meerjarenbegroting, moet wederom geconcludeerd worden dat de financiële situatie van het Stedelijk Dalton Lyceum kwetsbaar blijft.

De financiële kengetallen op **31 december 2017 zijn:

Liquiditeit: 1,45

(de signalerings-ondergrens van de Commissie Don is : 0,5%)

Solvabiliteit: 0,32

(de signalerings-ondergrens is van de Commissie Don is : 30%)

Weerstandsvermogen volgens berekeningswijze 1 (eigen vermogen minus MVA, gedeeld door de totale baten): - 1.2%

Weerstandsvermogen volgens berekeningswijze 2 (eigen vermogen gedeeld door de totale baten): 9,5%

(de Commissie Don adviseert een weerstandsvermogen tussen de 10% en 40%)

** bron: jaarrekening 2017

Het totaal aantal leerlingen per 1 oktober 2017 is ten opzichte van het voorgaande jaar licht gestegen. Dit is een knappe prestatie aangezien volgens de prognose een daling was voorspeld. De extra inzet in marketing en publicatie relations lijken vruchten af te werpen.

In het verslagjaar is het aantal leerlingen op het ISK licht gedaald. Aangezien het ISK sterk onderhevig is aan zich wijzigende maatschappelijke ontwikkelingen worden de inkomsten behoudens uitzonderingen niet ingezet voor structurele uitgaven.

Tevens wordt bij de personele inzet gewerkt met een flexibele schil van tijdelijke contracten, waardoor bij een daling van leerlingaantallen en overeenkomstig noodzakelijk fte reductie geen financiële verplichtingen op de begroting drukken.

De RvT heeft zich ervan vergewist dat de aanbevelingen van de accountant bij de controle van de jaarrekening 2016 door de bestuurder met een actieplan met voortvarendheid ter hand zijn genomen. Een herzien intern controleplan, de belangrijkste aanbeveling, is door de Raad van Toezicht goedgekeurd.

Tijdens de reguliere RvT vergaderingen wordt de stand van zaken van alle acties door de bestuurder gerapporteerd.

Uit de meerjarenbegroting 2019 - 2023 blijkt dat:

- * de komende jaren een verdere afname van de instroom van eerstejaars leerlingen wordt geprognosticeerd

- * de komende jaren dientengevolge verder bezuinigd moet worden op de personele inzet

- * de fluctuaties in het aantal leerlingen bij ISK onderhevig is aan maatschappelijke

ontwikkelingen en daardoor sterk kan fluctueren waardoor er geen sprake is van een stabiele inkomstenbron.

* de gemiddelde leeftijd van het personeel de komende jaren hoger is dan het landelijk gemiddelde

* de financiële begrotingsresultaten in de komende jaren nauwelijks leiden tot een versterking van het weerstandsvermogen

Tot slot: in het door de RvT goedgekeurde en door het bestuur vastgestelde strategisch beleidsplan 2016-2020 wordt nog eens benadrukt dat het voor het behoud van het openbaar onderwijs in de gemeente Dordrecht goed zou zijn dat het primair - en voortgezet onderwijs onder een bestuurlijk dak bijeengebracht wordt. De samenwerking is in het verslagjaar 2017 verder geïntensiveerd.

Huisvesting

Het College van B&W van Dordrecht heeft het door haar geïnitieerde proces om tot doordecentralisatie van de huisvesting naar de besturen van de onderwijsinstellingen te komen in november 2017 beëindigd. Voor het primair onderwijs wordt de doordecentralisatie wel geëffectueerd. De besturen van de VO-instellingen hebben aan de verantwoordelijk wethouder vele vragen gesteld over, met name de financiële risico's, bij doordecentralisatie. Aangezien belangrijke vragen onbeantwoord dan wel onvolledig beantwoord werden, hebben de bestuurders met goedkeuring van de Raden van Toezicht vastgesteld dat er onvoldoende vertrouwen was in een verantwoorde overheveling van de huisvesting.

Kwaliteit van het onderwijs

De Raad van Toezicht besteedt in alle vergaderingen aandacht aan de kwaliteit van het onderwijs.

Op verzoek van de Raad van Toezicht stelt de bestuurder jaarlijks een schoolplan op waarin het onderwijskundig beleid, het personeelsbeleid en het beleid inzake de bewaking en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, alsmede de voornemens met betrekking tot de financiën en de kwaliteit van het onderwijs 'SMART' zijn geformuleerd. Een goed handvat voor het gesprek tussen Raad van Toezicht en bestuurder.

In het verslagjaar werd bijzondere aandacht besteed aan:

- werving van nieuwe leerlingen voor alle locaties en in verband daarmee het investeren in de relatie met de toeleverende basisscholen;
- de relatie met het openbaar basisonderwijs in Dordrecht zelf werd geïntensiveerd, zowel het contact met de bestuurder van OPOD als contacten tussen docenten van het Dalton en docenten van scholen voor basisonderwijs.
- het borgen van aanwezigheid en kwaliteit van het onderwijs in Techniek o.a. door een intensieve samenwerking in deze met het Da Vincicollege.
- het onderhouden van het Dalton-gedachtengoed in alle locaties.
- het opzetten van gesprekken met het toeleverende basisonderwijs over een doorgaande leerlijn in met name rekenen en Nederlands
- het houden van functionerings- en beoordelingsgesprekken met het personeel wordt door de bestuurder streng bewaakt. Dit instrument dient mee om huidige docenten te attenderen op vervolgstudie i.v.m. bevoegdheidsverbreding. Er moet rekening worden gehouden met ernstige tekorten aan leraren in het vo in met name het 1e graadsgebied. Het doorgroeien van zittend personeel kan dan een belangrijke bijdrage zijn aan bestrijding van deze tekorten"

HRM, MR, Marketing, PR, Publiciteit en Communicatie

Zoals bekend acht de Raad van Toezicht het personeel van strategisch belang voor de organisatie. Om die reden is een goed HRM beleid en zeker ook de uitvoering daarvan een

blijvend punt van aandacht voor de Raad. De afgelopen jaren is er veel aandacht besteed aan een concretisering van het HRM beleid in o.a. de functionerings- en beoordelingscyclus en een correcte dossiervorming. De implementatie van zaken kost de nodige tijd maar begint zo langzamerhand meer structureel vorm te krijgen. Ook bij personeelsleden is duidelijk wat het belang van e.e.a. is.

Door de financiële situatie en de geprognostiseerde daling van leerlingaantallen wordt er scherp aan de wind gevaren waar het om fte's gaat. Door te werken met een aanzienlijke flexibele schil wordt de bemensing van de organisatie strak in lijn gehouden met de leerlingenaantallen c.q. de financiële middelen.

In de overleggen met de bestuurder en de MR komen deze zaken stevast aan de orde. Tweemaal per jaar wordt overleg gevoerd met de MR om te horen hoe vanuit hun achterban naar zaken wordt gekeken en waar ook aandachtspunten voor de Raad van Toezicht liggen. Ondertussen bestaat er onderling voldoende vertrouwen om vrijelijk met elkaar over zaken te spreken. Zowel MR als Raad van Toezicht zien de meerwaarde van deze gesprekken waarin ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid participeert.

Naast de gesprekken met de MR nodigt de Raad van Toezicht ook elk jaar een aselecte groep personeelsleden uit om van hen te horen hoe zij zaken die de organisatie en het personeel betreffen ervaren. De groep personeelsleden die voor de gesprekken met de Raad van Toezicht worden uitgenodigd wisselt jaarlijks van samenstelling en beslaat de volle breedte van het personeelsbestand.

Naar aanleiding van de voorspellingen op demografisch gebied is de prognose dat de leerlingen aantallen in de regio de komende jaren dalen. Om die reden is de afgelopen jaren de aandacht gericht op zaken als Marketing, PR en Communicatie. De Raad van Toezicht hecht hier groot belang aan en blijft de ontwikkelingen op deze terreinen nauwlettend volgen. Het verheugt de Raad van Toezicht dat de inspanningen die op deze terreinen worden gedaan concreet resultaat opleveren in een stijgend aantal leerlingen dat voor het Daltonlyceum kiest.

Vooruitblik 2018

De belangrijkste aandachtspunten zijn:

de financiële situatie, waaronder maatregelen die leiden tot een sluitende begroting en de verbetering van de financiële kengetallen: solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit. Het versterken van het eigen vermogen heeft de hoogste prioriteit;

de ontwikkeling van het vmbo/Dalton Vakcollege, ook in relatie tot de samenwerking met het Da Vincicollege;

de samenwerking met OPOD gezien ook het belang van een doorlopende leerweg;

de kwaliteit van de opleidingen zoals gekwalificeerd door de inspectie;

de verdere implementatie van het vastgestelde strategische beleidsplan 2016-2020 en de daaruit volgende acties.

Tot slot: de Raad van Toezicht dankt een ieder die betrokken is bij deze organisatie voor de getoonde inzet, ook in financieel lastige tijden, en spreekt de hoop uit dat 2018 een inspirerend jaar zal zijn!

F. van der Wende (voorzitter)

J.B.M. Onderwater (vicevoorzitter/secretaris)

[Vwo - havo - vmbo - isk](#)
Directie en Bestuur
Postbus 8007 – 3301 CA Dordrecht
Tel. 078-6526565

Jaarrekening 2017

Stedelijk Dalton Lyceum

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

In deze jaarrekening wordt aandacht besteed aan de financiële activiteiten van Stedelijk Dalton Lyceum in het jaar 2017.

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven. Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie	afschrijvings- termijn in jaren	afschrijvings- percentage per jaar
Gebouwen	15 - 40	2,5 - 6,7
Installaties en apparatuur	10 - 15	5,0 - 10,0
Meubilair	15	6,6
ICT	3 - 4	25,0 - 33,3
Leermiddelen	3 - 4	25,0 - 33,3

Gebouwen

Schoolgebouwen, waarvan het juridisch eigendom berust bij de Stichting en het economisch eigendom bij de Gemeente, zijn niet in de balans opgenomen. Eventuele bruikleenscholen zijn eveneens niet verwerkt.

De kosten van groot onderhoud aan de binnenkant alsmede het buitenschilderwerk van de schoolgebouwen worden ten laste gebracht van de voorziening groot onderhoud.

Financiële vaste activa

Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Vlottende activa

Vorderingen

De vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolwaardering tegen de geamortiseerde kostprijs. De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan een jaar, tenzij dit bij de toelichting op de balans anders is aangegeven.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan 12 maanden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Stichting. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en bestemmingsreserves.

Algemene reserve publiek

Deze post betreft de niet-gebonden reserve die voortkomt uit de door (semi-)overheidsinstellingen gefinancierde activiteiten.

De algemene reserve vormt een buffer ter waarborging van de continuïteit van het Stedelijk Dalton Lyceum. Deze wordt opgebouwd uit de resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.

Bestemmingsreserves (publiek)

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur zijn aangebracht.

Omschrijving	Doel	Beperkingen	EUR
- Bestemmingsreserve Ouderraad LP			44.542
- Bestemmingsreserve Ouderraad KTW			24.370

Hierboven opgenomen publieke reserves zijn bedoeld voor specifieke toekomstige uitgaven die uit de huidige beschikbare middelen gedekt moeten worden.

Vorzieningen

Vorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Vorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voorziening Spaarverlof

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen uit hoofde van spaarverlof is een voorziening gevormd. De voorziening is gewaardeerd tegen het aantal uren maal uurtarief (nominaal). Betaalde bedragen inzake spaarverlof worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening jubilea is uitgegaan van de volgende percentages:

2017: Disconteringsvoet 1,0%; gemiddelde stijging per jaar 1,0%

2016: Disconteringsvoet 0,4%; gemiddelde stijging per jaar 1,0%

De financiële impact van de wijziging van de disconteringsvoet zorgt voor een daling van de hoogte van de voorziening van circa € 10.000.

Voorziening levensfasebewust personeelsbeleid

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden waarbij een opnameplan is overeengekomen voor een looptijd van maximaal 4 jaar.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening voor de gelijkmatige verdeling van onderhoudslasten gebouwen wordt bepaald op basis van te verwachten kosten over tegen nominale waarde. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht. De voorziening onderhoud is gevormd op basis van een meerjarig onderhoudsplan (10 jaar).

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Grondslagen Staat van Baten en lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de (bestemde) reserve(s) die door het bestuur is/ zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Subsidies met doelbesteding

Subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) verwerken we in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig als bate in de staat van baten en lasten. Geomerkte OCW-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) staan verantwoord ten gunste van de staat van baten en lasten, naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum staan onder de overlopende passiva. Geomerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) staan verantwoord ten gunste van de staat van baten en lasten, in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen staan onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Stedelijk Dalton Lyceum heeft voor haar werknemers een toegezegd-pensioenregeling. Werknemers die hiervoor in aanmerking komen hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen. Dit is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekent over de jaren dat de werknemer pensioen opbouwde bij het Stedelijk Dalton Lyceum. De verplichtingen die voortvloeien uit deze personeelsrechten, brachten we onder bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP. Stedelijk Dalton Lyceum betaalt hiervoor 70 procent van de premies, de werknemer betaalt 30 procent. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn financiële verplichtingen) dit toelaat. Naar de stand van ultimo december 2017 is de dekkingsgraad 104,4% van het pensioenfonds (bron.abp.nl). Toezichthouder DNB stelt de minimaal vereiste dekkingsgraad op 126,7 procent voor het ABP. Stedelijk Dalton Lyceum is niet verplicht aanvullende bijdragen ten doen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. We verantwoorden daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening.

Volgens de richtlijnen (RJ 271) moeten we bepaalde informatie over toegezegd-pensioenregelingen toelichten in de jaarrekening. In de balans moeten we vooral het saldo opnemen van de activa en passiva die met de regeling samenhangen – dit in de vorm van een vordering of verplichting. Beide pensioenfondsen hebben gezegd dat zij niet in staat zijn om aan de deelnemende ondernemingen de informatie over toegezegdpensioenregelingen te verschaffen volgens RJ 271. We behandelen beide regelingen daarom als toegezegdebijdrageregelingen en verantwoorden de verschuldigde pensioenpremies over het boekjaar als pensioenlasten in de staat van baten en lasten.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en bankkosten

Rentebaten en bankkosten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. In de toelichting op onderscheiden posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting onder de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Het renterisico is beperkt omdat Stedelijk Dalton Lyceum geen langlopende schulden heeft.

Het kredietrisico ten aanzien van de overige vorderingen van Stedelijk Dalton Lyceum is beperkt aangezien de grootste debiteuren met een hoge betrouwbaarheid betreffen zoals de Rijksoverheid en de gemeenten uit de regio.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

BALANS PER 31 DECEMBER 2017

En vergelijkende cijfers 2016. - na verwerking resultaatbestemming -

	<u>31-12-2017</u>		<u>31-12-2016</u>	
	€	€	€	€
1	ACTIVA			
1.1	Vaste activa			
1.1.2	Materiële vaste activa	2.395.636	2.430.011	
1.1.3	Financiële vaste activa	20.064	26.083	
	<i>Totaal vaste activa</i>	<u>2.415.700</u>	<u>2.456.094</u>	
1.2	Vlottende activa			
1.2.2	Vorderingen	346.949	519.136	
1.2.4	Liquide middelen	3.795.294	2.747.979	
	<i>Totaal vlottende activa</i>	<u>4.142.243</u>	<u>3.267.115</u>	
	TOTAAL ACTIVA	<u>6.557.943</u>	<u>5.723.209</u>	
2	PASSIVA			
2.1	Eigen vermogen	2.125.010	1.167.648	
2.2	Voorzieningen	1.576.092	1.695.710	
2.4	Kortlopende schulden	2.856.841	2.859.851	
	TOTAAL PASSIVA	<u>6.557.943</u>	<u>5.723.209</u>	

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2017
En vergelijkende cijfers 2016

	2017		Begroot 2017		2016	
	€	€	€	€	€	€
3 Baten						
3.1 Rijksbijdragen OCW	21.527.409		20.050.166		20.082.213	
3.2 Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	36.873		32.500		36.194	
3.5 Overige baten	829.566		640.535		876.996	
<i>Totaal baten</i>		<u>22.393.848</u>		<u>20.723.201</u>		<u>20.995.403</u>
4 Lasten						
4.1 Personeelslasten	16.545.136		15.880.791		16.199.985	
4.2 Afschrijvingen	589.171		558.624		573.732	
4.3 Huisvestingslasten	1.501.804		1.616.465		1.558.172	
4.4 Overige lasten	2.801.173		2.514.228		2.741.715	
<i>Totaal lasten</i>		<u>21.437.284</u>		<u>20.570.108</u>		<u>21.073.604</u>
<i>Saldo baten en lasten *</i>		<u>956.564</u>		<u>153.093</u>		<u>-78.201</u>
6 Financiële baten en lasten						
6.1 Financiële baten	6.448		-		6.356	
6.2 Financiële lasten	5.650		5.000		5.184	
<i>Saldo financiële baten en lasten *</i>		<u>798</u>		<u>-5.000</u>		<u>1.172</u>
Resultaat/Resultaat na belasting *		<u><u>957.362</u></u>		<u><u>148.093</u></u>		<u><u>-77.029</u></u>

*(- is negatief)

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Een (voorstel) bestemming van het resultaat is opgenomen na de toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.

KASSTROOMOVERZICHT 2017
En vergelijkende cijfers 2016

Ref.	2017		2016		
	€	€	€	€	
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Saldo baten en lasten		956.564		-78.201	
<i>Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat:</i>					
- Afschrijvingen	4.2	589.171		573.732	
- Mutaties voorzieningen	2.2	-119.618		-44.292	
Totaal van aanpassingen voor aansluiting met het bedrijfsresultaat		469.553		529.440	
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>					
- Vorderingen	1.2.2	172.187		-142.822	
- Kortlopende schulden	2.4	- 3.011		191.811	
Totaal van aanpassingen in werkkapitaal		169.176		48.989	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		1.595.293		500.228	
Ontvangen interest	6.1.1	6.448		6.356	
Betaalde interest	6.2.1	5.650		5.184	
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		1.596.091		501.400	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa	1.1.2	-561.321		-582.664	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	1.1.2	6.525		73.542	
Overige investeringen in financiële vaste activa	1.1.3	6.019		6.019	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-548.777		-503.103	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Kasstroom uit overige balansmutaties					
Mutatie liquide middelen	1.2.4	1.047.314		-1.727	
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:					
		2017		2016	
		€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1		2.747.979		2.749.706	
Mutatie boekjaar liquide middelen		1.047.314		-1.727	
Stand liquide middelen per 31-12		3.795.294		2.747.979	

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1.1.2 Materiële vaste activa	1.1.2.1	1.1.2.3	1.1.2.4	
	Gebouwen	Inventaris en apparatuur	Overige materiële vaste activa	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€
Stand per 01-01-2017				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	3.600.208	2.054.837	2.111.986	7.767.031
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	2.302.350	1.289.877	1.744.794	5.337.021
Materiële vaste activa 01-01-2017	1.297.859	764.959	367.193	2.430.011
Verloop gedurende 2017				
Investerings	36.203	374.307	150.811	561.321
Desinvesterings	558.077	283.829	442.155	1.284.061
Afschrijvingen	146.379	252.652	190.140	589.171
Afschrijvingen op desinvesterings	556.970	278.411	442.155	1.277.536
Mutatie gedurende 2017	111.283-	116.237	39.329-	34.375-
Stand per 31-12-2017				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	3.078.334	2.145.315	1.820.642	7.044.292
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	1.891.759	1.264.118	1.492.779	4.648.656
Materiële vaste activa 31-12-2017	1.186.576	881.197	327.864	2.395.636

Het SDL heeft wel het juridisch eigendom maar niet het economisch eigendom van de schoolgebouwen op de Kapteynweg en de Overkampweg. Deze gebouwen worden visueel zo aantrekkelijk mogelijk gehouden, hiervoor is het sobere investeringsbeleid van de afgelopen jaren iets verruimd. Voor het schoolgebouw aan de Eulerlaan heeft het SDL een gebruikersovereenkomst met de gemeente. Het groot onderhoud van dit pand valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. De overdracht van het schoolgebouw op de Leerparkpromenade moet nog plaatsvinden.

In 2017 is inventarisatie uitgevoerd bij alle locaties. De uitkomsten van deze inventarisaties zijn daar waar nodig verwerkt in de subadministratie, het totale effect op het resultaat over 2017 is € 4.851,33.

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1 Activa

1.1.3	Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2017	Investe- ringen 2017	Desinves- teringen 2017	Waarde- verandering 2017	Resultaat 2017	Boek- waarde 31-12-2017
		€	€	€	€	€	€
1.1.3.8	Overige vorderingen	26.083	-	-	-6.019	-	20.064
	Totaal Financiële vaste activa	26.083	-	-	-6.019	-	20.064

Dit betreft een lening aan Breedband Drechtsteden B.V.

1.2 Vlottende activa

1.2.2	Vorderingen	31-12-2017		31-12-2016	
		€	€	€	€
1.2.2.1	Debiteuren	144.903		107.138	
1.2.2.2	OCW	105.075		-	
1.2.2.3	Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen	-		44.315	
1.2.2.6	Personeel	-		3.955	
1.2.2.10	Overige vorderingen	80.135		300.791	
1.2.2.16	Voorzieningen wegens oninbare vorderingen	-86.435		-92.328	
	<i>Subtotaal vorderingen</i>		<i>243.678</i>		<i>363.871</i>
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten	99.131		135.622	
1.2.2.15	Overige overlopende activa	4.140		19.642	
	<i>Overlopende activa</i>		<i>103.271</i>		<i>155.264</i>
	Totaal Vorderingen		346.949		519.135

Alle vorderingen genoemd onder 1.2.2 hebben een looptijd korter dan een jaar .

1.2.4	Liquide middelen	31-12-2017		31-12-2016	
		€	€	€	€
1.2.4.1	Kasmiddelen	7.288		7.159	
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	3.788.006		2.740.820	
	Totaal liquide middelen		3.795.294		2.747.979

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de stichting.

2 Passiva

2.1	Eigen vermogen	Stand per 01-01-2017	Resultaat 2017	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
		€	€	€	€
2.1.1	Eigen vermogen				
2.1.1.1	Algemene reserve *	1.103.468	952.631	-	2.056.098
2.1.1.2	Bestemmingsreserves (publiek) **	64.180	4.731	-	68.912
	Totaal Eigen vermogen	1.167.648	957.362	-	2.125.010

2.1.1.2	Bestemmingsreserves (publiek)	Stand per 01-01-2017	Resultaat 2017	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
		€	€	€	€
2.1.1.2.2	Bestemmingsreserve Ouderraad LP	44.002	540	-	44.542
2.1.1.2.10	Bestemmingsreserve Ouderraad KTW	20.178	4.191	-	24.370
	Totaal bestemmingsreserves publiek	64.180	4.731	-	68.912

* Een gedeelte van het vermogen heeft Stedelijk Dalton Lyceum nodig als weerstandsvermogen. Zie hiervoor de toelichting in het jaarverslag.

** In de ouderbijdrage zit een bedrag voor de Ouderraad. Het saldo tussen de inkomsten en uitgaven van beide Ouderraden wordt geëgaliseerd middels een bestemmingsreserve.

2.2	Voorzieningen	Stand per 01-01-2017	Dotatie 2017	Onttrekking 2017	Vrijval 2017	Rente mutatie*	Stand per 31-12-2017	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personele voorzieningen	604.852	102.776	96.169	-	-	611.459	18.764	592.695	-
2.2.3	Voorzieningen voor groot onderhoud **	1.090.858	595.725	721.950	-	-	964.633	478.134	486.499	-
	Totaal Voorzieningen	1.695.710	698.501	818.119	-	-	1.576.092	496.898	1.079.194	-

* bij netto contante waarde

** op basis van het 10-jarig onderhoudsplan welke in 2017 is geactualiseerd en vastgesteld. In de dotatie 2017 is een bedrag opgenomen van € 79.636 inzake de toevoeging van de locatie Leerpark.

2.2.1	Personele voorzieningen	Stand per 01-01-2017	Dotatie 2017	Onttrekking 2017	Vrijval 2017	Rente mutatie*	Stand per 31-12-2017	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2	Verlofsparen en sabbatical leave	355.793	78.262	73.214	-	-	360.841	-	360.841	-
2.2.1.4	Jubileum- voorziening**	249.059	24.514	22.955	-	-	250.618	18.764	231.854	-
	Totaal personele voorzieningen	604.852	102.776	96.169	-	-	611.459	18.764	592.695	-

* bij netto contante waarde

** bij de berekening van de voorziening jubilea is uitgegaan van de volgende percentages:

2017: Disconteringsvoet 1,0%; gemiddelde stijging per jaar 1,0%; 2016: Disconteringsvoet 0,4%; gemiddelde stijging per jaar 1,0%.

De financiële impact van de wijziging van de disconteringsvoet zorgt voor een daling van de hoogte van de voorziening van circa € 10.000.

2.2.1.2	Verlofsparen en sabbatical leave	Stand per 01-01-2017	Dotatie 2017	Onttrekking 2017	Vrijval 2017	Rente mutatie*	Stand per 31-12-2017	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2.0	Voorziening Spaarverlof	40.900	-	9.800	-	-	31.100	-	31.100	-
2.2.1.2.2	Voorziening Levensfasebewust personeelsbeleid	314.893	78.262	63.414	-	-	329.741	-	329.741	-
	Totaal Verlofsparen en sabbatical leave	355.793	78.262	73.214	-	-	360.841	-	360.841	-

* bij netto contante waarde

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2017		31-12-2016	
		€	€	€	€
2.4.6	Schulden aan gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen	70.934		-	
2.4.8	Crediteuren	661.827		218.952	
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	719.297		717.780	
2.4.10	Schulden terzake van pensioenen	203.117		172.752	
2.4.12	Overige kortlopende schulden	2.083		-	
	<i>Subtotaal kortlopende schulden</i>		<u>1.657.258</u>		<u>1.109.484</u>
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW	17.407		440.485	
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	436.721		377.534	
2.4.17	Vakantiegeld en vakantiedagen	506.054		493.059	
2.4.19	Overige overlopende passiva	239.401		439.290	
	<i>Overlopende passiva</i>		<u>1.199.583</u>		<u>1.750.368</u>
	Totaal Kortlopende schulden		<u>2.856.841</u>		<u>2.859.852</u>

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3 Baten

3.1	Rijksbijdragen	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen						
3.1.1.1	Rijksbijdrage OCW	17.019.342		16.589.280		16.175.910	
	Totaal Rijksbijdrage	<u>17.019.342</u>		<u>16.589.280</u>		<u>16.175.910</u>	
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW *	4.242.660		3.285.391		3.736.683	
	Totaal Rijksbijdragen	<u>4.242.660</u>		<u>3.285.391</u>		<u>3.736.683</u>	
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV		265.407		175.495		169.620
	Totaal Rijksbijdragen	<u>21.527.409</u>		<u>20.050.166</u>		<u>20.082.213</u>	

3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en Gemeenschappelijke Regelingen - bijdragen en -subsidies	36.873		32.500		36.194	
	Totaal Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	<u>36.873</u>		<u>32.500</u>		<u>36.194</u>	
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	<u>36.873</u>		<u>32.500</u>		<u>36.194</u>	

3.5	Overige baten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
3.5.1	Verhuur	5.537		20.000		6.193	
3.5.2	Detachering personeel	19.895		7.000		50.339	
3.5.5	Ouderbijdragen	159.806		191.409		213.560	
3.5.9	Kantine opbrengsten / bijdragen van	37.151		2.500		54.653	
3.5.10	Overige	607.177		419.625		552.251	
	Totaal overige baten	<u>829.566</u>		<u>640.534</u>		<u>876.996</u>	

3.5.9	Kantine opbrengsten / bijdragen van derden	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
3.5.9.1	Kantine opbrengsten	1.000				5.054	
3.5.9.2	Bijdragen van derden	36.151		2.500		49.599	
	Totaal	<u>37.151</u>		<u>2.500</u>		<u>54.653</u>	

3.5.10	Overige	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
3.5.10.1	Bijdragen ouderraad	25.421		17.761		29.733	
3.5.10.2	Bijdragen reizen	343.704		226.000		301.296	
3.5.10.3	Bijdragen introductie, CSM, excursies	151.545		152.868		160.775	
3.5.10.4	Bijdragen leermiddelen	21.309		20.647		19.500	
3.5.10.5	Overig	65.199		2.350		40.947	
		<u>607.177</u>		<u>419.625</u>		<u>552.251</u>	

* De jaarlijkse niet geoordeelde subsidie voor leermiddelen is een kalenderjaarbesteding. Deze subsidie is afgelopen jaren verantwoord als zijnde een schooljaarbesteding. Met ingang van 2017 is besloten in de verantwoording uit te gaan van kalenderjaarbesteding. Dit leidt tot een eenmalige hogere bate van circa € 434.000,-.

4 Lasten

4.1	Personeelslasten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten						
4.1.1.1	Lonen en salarissen	12.166.109		14.887.507		12.285.332	
4.1.1.2	Sociale lasten	1.477.428		-		1.473.621	
4.1.1.5	Pensioenpremies	1.748.610		-		1.514.053	
	Totaal lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten		15.392.147		14.887.507		15.273.006
4.1.2	Overige personele lasten						
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	102.775		120.000		100.577	
4.1.2.2	Personeel niet in loondienst	708.749		446.657		546.686	
4.1.2.3	Overig	397.644		421.627		359.925	
	Totaal overige personele lasten		1.209.168		988.284		1.007.188
4.1.3	Ontvangen uitkeringen personeel						
4.1.3.2	Uitkeringen van het Vervangingsfonds	56.179		-5.000		80.209	
	Af: Ontvangen uitkeringen personeel		56.179		-5.000		80.209
	Totaal personele lasten		16.545.136		15.880.791		16.199.985

Gemiddeld aantal werknemers

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 215 in 2017 (2016: 215). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2017	2016
Bestuur / Management	6	5
Personeel primair proces	166	161
Ondersteunend personeel	43	49
Totaal gemiddeld aantal werknemers	<u>215</u>	<u>215</u>

4.2	Afschrijvingen	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.2.2	Afschrijvingen op materiële vaste activa	589.171		558.624		573.732	
	Totaal afschrijvingen		589.171		558.624		573.732

4.3	Huisvestingslasten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.3.1	Huur	125.184		131.272		123.250	
4.3.3	Onderhoudslasten (klein onderhoud)	72.887		129.339		193.597	
4.3.4	Energie en water	146.706		146.000		147.655	
4.3.5	Schoonmaakkosten	374.021		278.000		293.072	
4.3.6	Belastingen en heffingen	54.003		37.235		25.796	
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	516.090		471.000		381.000	
4.3.8	Overige	212.913		423.619		393.802	
	Totaal huisvestingslasten		1.501.804		1.616.465		1.558.172

4.4	Overige lasten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1	Administratie en beheerlasten	354.783		344.145		443.615	
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen	1.519.264		1.496.105		1.495.039	
4.4.5	Overige	927.126		673.977		803.058	
	Totaal overige lasten		<u>2.801.173</u>		<u>2.514.227</u>		<u>2.741.712</u>

4.4.1	Administratie en beheerlasten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheerslasten	303.084		292.295		371.996	
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten	23.537		18.100		27.634	
4.4.1.4	Kantoorartikelen	28.162		33.750		43.985	
	Totaal administratie- en beheerslasten		<u>354.783</u>		<u>344.145</u>		<u>443.615</u>

4.4.5	Overige overige lasten	2017		Begroot 2017		2016	
		€	€	€	€	€	€
4.4.5.1	Representatiekosten	3.569		2.500		4.542	
4.4.5.2	Sportdagen	5.612		4.744		3.560	
4.4.5.3	Contributies	82.817		83.468		78.725	
4.4.5.4	Medezeggenschapsraad	44.126		23.870		19.619	
4.4.5.5	Verzekeringen	11.749		9.600		10.143	
4.4.5.6	Reizen uit ouderbijdragen	334.472		226.000		271.339	
4.4.5.7	Tweetalig onderwijs	1.113		-		-	
4.4.5.8	Bijdrage Vavo leerlingen	170.402		98.962		144.740	
4.4.5.9	Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	1.061		-		23.126	
4.4.5.10	Overig	3.157		-		2.549	
4.4.5.11	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids	10.442		16.000		9.457	
4.4.5.12	Toetsen en testen	16.821		11.723		13.117	
4.4.5.13	Culturele vorming	230.939		197.110		222.141	
4.4.5.14	Boekverlies vaste activa	10.846		-		-	
			<u>927.126</u>		<u>673.977</u>		<u>803.058</u>

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountants honoraria (reeds onderdeel van 4.4.1) ten laste van het resultaat gebracht:

	2017		Begroot 2017		2016	
	€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1 Controle van de jaarrekening 2017		39.720		32.500		-
4.4.1.1.2 Controle van de jaarrekening 2016		3.842				43.398
4.4.1.1.3 Controle van de jaarrekening 2015		-		-		35.149
4.4.1.1.3 Fiscale advisering		-		-		-
4.4.1.1.4 Andere niet-controlediensten		-		-		-
		<u>43.562</u>		<u>32.500</u>		<u>78.547</u>

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden zijn verricht door hetzelfde accountantskantoor in het huidig en/of vorig boekjaar.

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountants honoraria zijn verwerkt op basis van het lastenstelsel.

6 Financiële baten en lasten

6.1 Financiële baten

	2017		Begroot 2017		2016	
	€	€	€	€	€	€
6.1.1 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		6.448		-		6.356
Totaal financiële baten		<u>6.448</u>		<u>-</u>		<u>6.356</u>

6.2 Financiële lasten

	2017		Begroot 2017		2016	
	€	€	€	€	€	€
6.2.1 Rentelasten en soortgelijke lasten		5.650		5.000		5.184
Totaal financiële lasten		<u>5.650</u>		<u>5.000</u>		<u>5.184</u>

(VOORSTEL) BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Statutaire bestemming van het resultaat

Er is statutair niets geregeld inzake de bestemming van het resultaat.

		Resultaat 2017		
		€	€	€
2.1.1	Algemene reserve (publiek)			952.631
2.1.2	<u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>			
2.1.2.1	Besteminsreserve Ouderraad LP	540		
2.1.2.2	Bestemmingsreserve Ouderraad KTW	4.191		
2.1.2	Totaal bestemmingsreserves publiek		4.731	
	<u>Totaal bestemmingsreserves</u>			4.731
	Totaal resultaat			<u><u>957.362</u></u>

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

VERBONDEN PARTIJEN

KIEN is een ICT coöperatie gericht op samenwerking en het versterken van ICT-toepassingen. Door middel van efficiënte inzet van ICT middelen, kennis vergroten en maximale inzet van deze kennis, zet KIEN zich in voor schoolbesturen en leerlingen. Kien is opgericht op 1 juli 2012, het Stedelijk Dalton Lyceum is 1 van de oprichters en zit in het bestuur van KIEN. Het Stedelijk dalton lyceum neemt producten en diensten af van KIEN.

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS

Per 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:

- a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
- c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

Aantal complexiteitspunten per instellingscriteria:	2017
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	2
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	3
Totaal aantal complexiteitspunten	9
Bezoldigingsklasse	D
Bezoldigingsmaximum	€ 141.000

De analyse op basis waarvan het aantal complexiteitspunten is gebaseerd, is goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2017.

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS

Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.500 of minder

Niet van toepassing, er zijn geen topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.500 of minder.

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionaris

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling en gewezen topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Bestuurder	
Dienstbetrekking	Ja
Aanhef	Mevrouw
Voorletters	M.E.M.
Tussenvoegsel	van der
Achternaam	Krogt

Functievervulling in 2017	
Functie(s)	Voorzitter College van Bestuur
Aanvang functie in verslagjaar	01-01
Afloop functie in verslagjaar	31-12
Taakomvang (fte)	1,000
Gewezen topfunctionaris	Nee

Bezoldiging 2017	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	117.380
Beloningen betaalbaar op termijn	16.360
Subtotaal bezoldiging	133.740
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	-
Totale bezoldiging	133.740
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	141.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.

Gegevens 2016	
Aanvang functie vorig verslagjaar	01-01
Afloop functie vorig verslagjaar	31-12
taak omvang vorig verslagjaar (fte)	1,000
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding in vorig verslagjaar	111.977
Beloningen betaalbaar op termijn in vorig verslagjaar	14.065
Totale bezoldiging in vorig verslagjaar	126.042

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking maand 1 - 12 van de functievervulling

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1- 12 van de functievervulling.

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS**Toezichthoudend topfunctionaris**

De volgende toezichthoudend topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Toezichthouder					
Dienstbetrekking	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Aanhef	De heer	De heer	De heer	Mevrouw	De heer
Voorletters	F.	R.J.M	J.	F.G.	J.B.M.
Tussenvoegsel	van der	van den			
Achternaam	Wende	Broek	Mastik	Evenboer - Nijman	Onderwater

Functievulling in 2017					
Funcie categorie	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang functie in verslagjaar	01-01	01-01	01-01	01-01	01-01
Afloop functie in verslagjaar	31-12	31-12	31-12	31-12	31-12

Bezoldiging 2017					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	5.500	4.575	3.700	3.703	5.566
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	-	-
Subtotaal bezoldiging	5.500	4.575	3.700	3.703	5.566
Onverschuldigd betaald bedrag bezoldiging	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	5.500	4.575	3.700	3.703	5.566
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	21.150	14.100	14.100	14.100	14.100
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan					

Gegevens 2016					
Aanvang functie vorig verslagjaar	01-01	01-01	01-01	01-01	01-01
Afloop functie vorig verslagjaar	31-12	31-12	31-12	31-12	31-12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen in vorig verslagjaar	5.500	3.000	3.000	3.000	4.000
Beloningen betaalbaar op termijn in vorig verslagjaar					
Totale bezoldiging in vorig verslagjaar	5.500	3.000	3.000	3.000	4.000

WNT: WET NORMERING TOPINKOMENS

Niet-topfunctionarissen boven de norm

Niet van toepassing, er zijn geen niet-topfunctionarissen boven de norm.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Verplichtingen

De volgende niet uit balans blijken de verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Vlg Nr.	Omschrijving		Periode van t/m		Jaarlijkse verplichting	Verplichting tot einde looptijd
					€	€
1	G. Ooyen - Schoonmaak	OVK	1-8-2014	31-7-2018	117.500	68.542
2	Mako Cleaning Service - Schoonmaak	KTW	1-8-2014	31-7-2018	108.000	63.000
3	Mako Cleaning Service - Schoonmaak	LP	1-1-2017	31-7-2018	54.500	31.792
4	Ricoh / BNP Kopieren	KTW	20-1-2015	19-1-2020	15.500	31.000
5	Canon / BNP Kopieren	OVK	31-3-2014	30-3-2019	11.150	13.938
6	Van Dijk Educatie Leermiddelen*	SDL Breed muv KTW	15-4-2014	1-4-2018	303.315	75.829
7	Van Dijk Educatie Leermiddelen	KTW	1-7-2016	30-6-2020	360.000	900.000
8	Dyade Onderwijs Administratieve dienstverlening PZ en FZ	SDL-breed	13-11-2015	12-11-2023	100.000	683.333

* per 1 april 2018 voor één jaar verlengd.

Vordering Lumpsum

Per 1 januari 2006 is het bekostigingsstelsel voor het voortgezet onderwijs vereenvoudigd. Deze vereenvoudiging houdt in dat vanaf 1 januari 2006 de bekostiging niet meer op schooljaarbasis, maar op kalenderjaarbasis plaatsvindt. Op basis van artikel 5 van de Regeling 'Onvoorziene gevallen bij invoering vereenvoudiging bekostiging voortgezet onderwijs' (kenmerk: WJZ-2005/54063802) is het toegestaan een vordering op te nemen op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). Deze vordering betreft maximaal 7,5 % van de personele lumpsum van het boekjaar. Deze vordering kan pas worden geïnd bij discontinuïteit c.q. opheffing van de onderwijsinstelling. Er is derhalve sprake van een voorwaardelijke vordering. Aangezien Stedelijk Dalton Lyceum uitgaat van "going concern" is deze vordering niet opgenomen op de balans van de stichting, maar opgenomen onder de niet uit de balans blijken de rechten en verplichtingen. De voorwaardelijke vordering op het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) heeft ultimo 2017 een waarde van € 1.276.451

ONDERTEKENING DOOR BESTUURDERS EN TOEZICHTHOUDERS

Dordrecht,

Stedelijk Dalton Lyceum

Bestuurder,

M. van der Krogt

Raad van Toezicht

F. van der Wende (voorzitter)

OVERIGE GEGEVENS

GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON

Naam: Stedelijk Dalton Lyceum
Adres: Postbus 8007 , 3301 CA Dordrecht
Telefoon: 078-6526565
Internetsite: www.dalton-dordrecht.nl
Bestuursnummer: 41397
Contactpersoon: E. van Assenderp
Telefoon: 078-6526568
E-mailadres: e.assenderp@dalton-dordrecht.nl

Stedelijk Dalton Lyceum is op 22 mei 2003 opgericht en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder dossiernummer 24349808

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan raad van toezicht van Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht te Dordrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2017.
2. De staat van baten en lasten over 2017.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van de regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2. Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.2. Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het college van bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het college van bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het college van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college van bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 27 juni 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. G.J. Straatman RA

Bijlage bij de controleverklaring:

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.